Bhartrihari
Vairagyasatak
वैराग्य शतक
Samskrit
Paper – Printed
1798 Sakabda
~~Old~~ ~~(very old)~~ (152 years old)
53 Folio
9.6" × 4.5"
Complete

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

अथ भर्तृहरिकृत वैराग्यशतक प्रारंभोयम्.

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

श्रीगणेशायनमः विश्वेशंमोक्षदातारंभैरवंभीतिनाशनम् बुद्धिप्रदंबुद्धिराजंसर्वांगैर्नौ
।मिसादरम् १ लंबोदरमुखंध्यात्वानन्वाकृष्णंसदाशिवम् वैराग्यशतकव्याख्यांयथाप्रज्ञं
करोम्यहम् २ दिक्कालाद्यनवच्छिन्नामूर्त्तिर्यस्यमहात्मनः तस्मैकृष्णायमहतेतेजोरूपाय
वैनमः ३ इहखलुसकलवसुधेशाशिखामणीराजर्षिप्रवरः श्रीमद्भर्तृहरिर्वैराग्यशतक

दिक्कालाद्यनवच्छिन्नाऽनंतचिन्मात्रमूर्त्तये॰

मेवारभमाणोराजकुलोत्पन्नत्वात् राज्ञोनीतिश्रृंगाराववश्यमपेक्षिताववतः प्रथमंनीति
श्रृंगारशतकेवैराग्यशतकावतरणरूपेनिर्मायेदानींवैराग्यशतकमेवारभमाणः स्वेष्टदेवं
सदाशिवंतेजोरूपेणविशेषयन्नमति दिगिति अयंश्लोकस्तुनीतिशतकेकृतव्या

१

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ख्योपितथाप्यस्मिन् प्रकरणे मंगलरूपेण लिखितत्वात्किंचिद्व्याख्यायते दिक्कालादिना अपरिच्छिन्नात एवानंताचिन्मात्राचैतन्यमात्रं रूपं यस्याः ताहशीमूर्तिर्देहो यस्य तस्मै नम इत्यन्वयः कथंभूताय स्वानुभूतिः स्वानुभवः स एव मानं ज्ञापकं यस्य तस्मै शांताय निरुद्वेगाय तेजसे तेजोरूपायेति १ बोद्धारो मत्सरग्रस्ताः प्रभवः स्मयदूषिताः भाषितं सकलं लीनं देह

स्वानुभूत्येकमानाय नमः शांताय तेजसे १ बोद्धारो मत्सरग्रस्ताः प्रभवः स्मय दूषिताः

एवतुनोबाहिः १ महतां गुणान् महत्त्वे वलीनानालोक्य शोचन्नाह बोद्धार इति बोद्धारः सदसद्विवेककर्त्तारो ऽहमेव बहुज्ञो ऽल्पज्ञं किमन्यं पृच्छेयमन्यास्मिन्नल्पज्ञत्वदोषदर्शनरूपेण मात्सर्येण ग्रस्ताः सर्पेणाभेक इवाभिगीर्णाः प्रभवः सर्वगुणग्रहणसमर्थाः मां

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

धनादिसंपन्नमोलोक्यसर्वएवायांतीतिविस्मयेनगर्वेणदूषिताः दुष्टांतःकरणाः अन्येतद
तिरिक्ताः अबोधेनाज्ञानेनपहृताः हतप्रायाः अतः सर्वमंगोष्वेवजीर्णंलीनंनबहिरन्येषुप्रसारि
तमितिभावः २ संसारजनितंवृत्तंस्वस्वदंनकदाचन स्वस्वरूपंभजेत्कृष्णंयदीच्छेन्मुक्ति

अबोधोपहृताश्चान्येजीर्णासंगेषुभाषितम् २ नसंसारोत्पन्नंचारितम
नुपश्यामिकुशलंविपाकःपुण्यानांजनयतिभयंमेविमृशतः

मात्मनः १ संसा
रचरितंस्वस्वरूपंनभवतीतिनप्रलुब्धान्जनान्स्वक्षयन्आहनेतिसंसारः संसरणरूपोजगद
नेकव्यापारस्तत्रभवमनेकचरितंजनकृतंनानाकर्त्तव्यरूपंकुशलंदृढस्वस्वरूपंनपश्यामि च- २
लानांपदार्थानांफलमपिचलमेवभवतीतिभावः ननुस्वर्गादिजनकाश्वमेधादियागपुण्या

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नांकस्वरूपः स्वर्गवासः फलंश्रुतमेवकथंतेषांविपाकेस्वभयजनकत्वंतत्राह विपाकइति
पुण्यानामपिकर्मणांविपाकः फलंमेममविमृशतोविचारयतोभयंजनयति नत्रकारणमा
ह महद्भिः पुण्यौघैः पुण्यसमूहैः चिरकालेनपरिगृहीताः सम्यग्धृताविषयामहांतोपि

महद्भिःपुण्यौघैश्चिरपरिगृहीताश्चविषयामहांतोजायंतेव्यसनमिवदातुं
विषयिणाम् ३ उत्खातनिर्विशंकयाक्षितिनलध्यानागिरेर्धातवोनिस्तीर्णः
सरितांपतिर्नृपतयोयत्नेनसंतोषिताः
स्वरूपतः फलदानतोविषयिणांरागिणां

व्यसनंदुःखमेवजनयितुमुत्पादयितुंजायंतेउत्पद्यंतेइतिक्षीणेपुण्येमर्त्यलोकेविशंतीतिभ
गवद्वचनाच्च ३ निखनेद्रसधांधातुगिरेर्धातुंसरोंबधैः निस्तरेदुदधिंयद्वातृष्णाशां

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तिस्तक्रष्णातः १ वसुधादिखननक्रियाभ्रांतस्तत्क्रियालभ्यंवस्त्विच्छानिवृत्तयेतृष्णामेवप्रा
र्थयति उत्खातमिति गृहे निधिस्तिष्ठतिनवेतिशंकयाक्षितेस्तलपर्यंतमुत्खातंखनितं
गिरिधातवोहरितालादयोध्मातः अनेकौषधियोगेनाग्नौतापिताः सरितांपतिः समुद्रोपिपार

मंत्राराधनतत्परेणमनसानीताःश्मशानेनिशाःप्राप्तःकाणवराटकोपि
नमयातृष्णेधुनामुंचमाम् ४ तीरत्नादिलाभेच्छयांतःप्रवेशनोवानिस्तीर्णः सी
मालंधितः नृपतयोराजानोप्यनेकयत्नैरुपायैस्तोषिताः तुष्टिंप्रापिताः मंत्राराधनेवशीकरणे
तत्परेणसंलीनेनमनसाश्मशानेशवसमीपेनिशाःनीताः अतिक्रांताःएतासुक्रियासुवराट ३
कोपिनैवसंप्राप्तोलब्धोऽतोमांहेतृष्णेऽधुनैवशीघ्रंमुंचत्यजेतिप्रार्थना ४ ७

लोभादनेकदेशेषु मनोभ्रमासिलोलुप कृष्णास्मरणसंदेशंसंभ्रमभ्र | मून्यंजातमितिशेषः ७

दिगमनानेकसेवादिकरणासंतप्तः सन् तृष्णामेवनिंदतिभ्रांतमितिउ | थंवदेत् १ प्रभ्वादिसंप्र

शक्यंविषमंपर्वताटव्यादिना एवंभूतंदेशंप्रतिभ्रांतंचालितंफलंतुकिंचि | भ्रांतैः शिक्षकैर्बालैरा

संनैवलब्धंकिं बहुबहुप्रकारंवा नतुदेशगमनमात्रं कृत्वाफलंतु कस्यचित्सेवार्थं | नरैः क्षुधितैर्बंधु

भ्रांतंदेशमनेकदुर्गविषमंप्राप्तंनकिंचित्फलंत्यक्त्वाजातिकुलाभि | धितैर्नरैर्न

सेवाकृतानिष्फला

क्याह त्यक्त्वेति जातिर्ब्राह्मणक्षत्र्यादिः कुलंसत् | यादिनदृश्येनमन

भोचितमभिमानंनीचकर्माकरणरूपंत्यक्त्वासेवापिकृतासापिनिष्फलाफलभूः | शः नदारयापोति

दिपूर्वकमाह्वानंसत्कारस्तद्रहितंयथास्यात्तथाभुक्तंपरगृहे आशंकयासहवर्त | दस्थाभिप्रायादन्य

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰
४

भीत्यावेतिशेषः हेतृष्णे दुर्मत्यापापरूपंकर्मतत्र निरते निमग्नेअद्यापिपा
नसंतुष्यसिअपरंकिंकारयसीतिभावः ५ खलवाग्बाणविद्धोपिनत्सेवानि

भुक्तंमानविवर्जितंपरगृहेसाशंकयाकाकवत्तृष्णेदुर्मतिपा
नाद्यापिसंतुष्यसि ५ खलोल्लापाःसोढाःकथमपितदाराधन
र्बाष्पंहसितमपिशून्येनमनसा

वारतोनस्यायन्नानंदोनि

तःप्रथमंतन्नानेकदुःखानिप्रदर्श्याशायामपिताभिदर्शयितुमाशांसा
तिक्षणपराच्छिद्रनिरीक्षकाणामालापाः नीचसंबुध्यारेदीनमंदमतइ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सोढाभंगीकृताः कथमपिकेनापिप्रकारेणतदाराधनपरैः तेषांख
स्माभिरितिशेषः तेषांकटुवचनैरुत्थितमंतर्बाष्पंभासस्तंनिरुध्य इ
प्रहासितांधीर्यैषांतेषामपिचित्तस्तंभस्तद्वारणमंजलिः प्रणामश्चकृ

कृतश्चित्तस्तंभःप्रहासितधियामंजलिरपित्वमाशेमोघाशोकि
यसिमाम् ६ आदित्यस्यगतागतैरहरहःसंक्षीयतेजीवितं
र्य्यभारगुरुभिःकालोनविज्ञायते

मनसा तथापि हे आशे मोघ

इच्छादिक् इतिवायस्याः सात्वंकिमपरं एतत्सर्वंकारयित्वापिखलानांपुरः म
रयसीतिभावः ६ गमनागमनंकुर्वन् रविर्हरतिजीवितम् सेवितंयै

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰
५

स्फुजीविनम् १ जगदुन्मादं दुःखसहिष्णुतां कालाज्ञानं च दर्शयति आदि
मनागमनैः उदयाचलादस्ताचलं प्रतिगमनमागमनं तु ततः पुनरुदयाचलं
र्गतागतैरहरहः प्रतिदिनं जीविनमायुः क्षीयते नश्यति व्यापारैर्जगदनेक
बहुकार्यभारगुरुभिः बहूनि कार्याण्येव भारा वोढुमशक्यास्तैर्गुरुभिर्महद्भि

दृष्ट्वा जन्मजराविपत्तिमरणं त्रासश्च नोत्पद्यते पीत्वा मोहमयीं
मुन्मत्तभूतं जगत् ७ यदायुर्गतं कियदवशिष्टमिति तु कै
षेणानुभूयते जन्मादिमरणान्तं कर्म सर्वेषामात्मनोपि दृष्ट्वा रसनेऽग
त्पद्यते अनिष्टकरणात्कश्चिदपि न निवर्त्तत इति भावः तत्र हेतुमाह

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रूपां मदिरां पीत्वा जगद्भ्रमनशीलं उन्मत्तभूतं कर्तव्याकर्तव्यविचारशून्यं जातमिति शेषः ७

अतिदीनमुखैः पुत्रैर्युक्ता पत्नी कदंबरा न भवेद्गेहिनो गेही देहीतीह कथं वदेत् १ पुत्रादिसंब

होविवेकिनामपि दुःखद इत्याह दीनेति दीनेभ्योप्यतिदीनानि मुखानि येषां तैः शिशुकैर्बालैरा

कृष्टं जीर्णमंबरं वस्त्रं यस्याः सा कथंभूतैः क्रोशद्भिरन्नार्थं रुदद्भिरन्यैश्च गृहनरैः क्षुधितैर्विधु

दीनादीनमुखैः सदैव शिशुकैराकृष्टजीर्णांबरा क्रोशद्भिः क्षुधितैर्नरैर्न
विधुरा दृश्येत चेद्गेहनी

रा तिदुःखवती एतादृशी गेहनी भार्या नेत् यदि न दृश्येन भव

सिना जनेनेति शेषः याञ्चाभंगभयेन याञ्चा देहीति प्रार्थना तस्या भंगो नाशः न दारस्यापीति

दात्तु र्वाक्येन तद्भयेन गद्गदं सवाष्पं गलत् पतन्मदनो वर्णा तो वा त्रुट्यन्नृहा दिस्थाभिप्रायादन्य

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

त्कथनेन भंगतांप्राप्तवत् विलीनान्यस्पष्टान्यक्षराणियास्मिन्वाक्येनाल्क्रियाविशेषणेवाकोम नस्वीजनः धीरः वदेत् देहीतिकः कथयेत् स्वजाठरानलेन दग्धस्यजठरस्यार्थेस्वोदरपूरणार्थे स्यर्थः अत्रआकारप्रश्लेषः कार्योन्यथार्थभ्रंशः स्यात् ८ स्त्रीयानां मरणं हस्यास्यत्का शा॰ ३

याच्ञाभंगभयेनगद्गदगलत्त्रुट्यद्विलीनाक्षरंकोदेहीतिवदेत्स्वदग्ध जठरस्यार्थेमनस्वीजनः ८ निवृत्ताभोगेच्छापुरुषबहुमानोविगलितः समानाः स्वर्याताः सपदिसुहृदोजीवितसमाः

भीतिं मृतेः पुमान् भवसागर पारायकृष्णाच्चंद्रंसदाभजेत् १ मरणभयशंकितंपुरुषंदूषयाति निवृत्तेति भोगेच्छापूर्वं यथासीत्तथेदानींनास्त्यनोदेहेंद्रियवैकल्यात्निवृत्ताक्षीणा पुरुषेषुमध्येयोबहुमानःसत्कारः ६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सोपिविगलितः नष्टः पुरुषेतिसंसारिणंप्रतिसंबोधनंवा समानाः स्ववयसः स्वर्यीनाः मृताः इदा
नींयेवशिष्टाः सुहृदस्तेपिजीवितसमाःजीवितेनसमंपूर्णयेषांअथवास्वजीवनतुल्यास्तेदुर्द्द
रुलिष्टंतुम्रियंनांवा तैःकिमित्यर्थः आसनादुत्थानंशनैर्नवेगात्तदपियष्ट्याश्रयेणलगुडाधारेणन

शनैर्यष्ट्युत्थानंघनतिमिररुद्धेचनयने अहोधृष्टःकायस्तदपिमरणापायचकितः
१ हिंसाशून्यमयत्नलभ्यमशनंधात्रामरुत्कल्पितंव्यालानांपशवस्तृणांकुरभु
जः सृष्टाः स्थलीशायिनः स्वत इत्यर्थः घनेननिबिडेनतिमिरेणांधकारेणरुद्धे आवृतेन
यनेअहोआश्चर्यंतदपिसर्वेषांनिधनंदृष्ट्वापिस्वमरणरूपोयोऽपायोनाशस्तस्मिन्चकितः शं
कितः अहमपिमरिष्यामिकिमितिभीतइतियावत् १ धात्रातुनिर्मितास्सृष्टिर्जीविकानयथोचि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ता कृतातः सर्वजीवानांजीविकादंहारिंभजेत् १ संसारिणांविधिकृतोस्यांत्तितनैवकृतांविष
मांटत्तिंपर्यालोच्यशोचन्नाह ।हिंसेति हिंसाशून्यंजीवबाधारहितमयत्नलभ्यमश्रमसाध्यंद
धातीतिधानानेनधारकेणपोषकेनडुधाञ् धारणपोषणयोरितिस्मरणात्व्यालानांसर्पाणांम
रुदाशुरशनंभोजनंकल्पितंविरचितंतस्त्रीकृष्णांविनाब्रह्मणापिधारणपोषणाज्ञानंसम्यङ्नास्ती-

संसारार्णवलंघनक्षमधियांवृत्तिः कृतासानृणांयामन्वेषयतांप्रयांतिसततंसर्वे समाप्तिंगुणाः

तिसूचितं तृणांकुरभुजः पशवोप्रार्थितलभ्यभोजनाः स्थलीशायिनः अ
कृत्रिमाभूमिः स्थलीतत्रशयनशीलाः संसाररूपोऽर्णवः समुद्रस्तल्लंघनेक्षमासमर्थाधीर्येषांते ७
षांनृणांसावृत्तिः कृतारचितायामन्वेषयतांसंपादयतांसर्वेगुणाः अन्वेषणादयःसमाप्तिंविरामंयां
तितृत्तयोनास्थिराभवंतीतिभावः १०

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हरेर्ध्यानं सदा कार्य्यं जगतो नाश हेतवे नार्य्यादि विषयासक्तो न नयेत्कालमात्मनः १ उभयलो
कसुखसाधनहीनं जननं निंदत्यात्मनिदर्शनाभिषेणनेति ईश्वरस्य सर्वनियंतुः पदं चरणम् जाता
वेकवचनं विधिवद्विधौ पूजाप्रकारे योविधिर्नियमस्तेन न ध्यातं अन्यथा उदर भरणनिमित्तं मा
रणपर्यंतं कपटेन ध्यानमेवेत्यर्थः किमर्थमित्याशंक्य न दर्शयति संसारस्य जनन मरणप्रवाहरू

न ध्यातं पदमीश्वरस्य विधिवत्संसारविच्छित्तये स्वर्गद्वारकपाटपाटनपटुर्धर्म्मोऽपि नोपार्ज्जितः

पस्य विच्छित्तये उन्मूलनाय नाशायेत्यर्थः मुक्तिसाधनहीनं प्रद
र्श्य स्वर्गादिसुखसाधनहीनत्वं दर्शयति स्वर्गद्वारकपाटवद्दुरितं वर्त्तमानजन्मन्यन्यजन्मनि
कृतं चानस्य पाटनमुन्मूलनं पुण्यकर्म प्रायश्चित्तादि जीवाभयप्रदानादिरूपो यो धर्मः सोऽपि नो

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

पार्ज्जितः उद्यम्यन गृहीतः जगतः स्थूलस्करवादापिहीनत्वं दर्शयतिनार्य्याः पीनयोरतिपुष्ट-
योः पयोधरयोः स्तनयोर्युगुलं नाहृशयोरूर्वोर्श्च युगुलं हृयं स्वप्नेपिनालिंगितं स्वांगैर्नश्लेषि
तं मातुर्यौवनमेव वनं तच्छेदने दूरीकरणेकुठाराः छेदनशस्त्राणिकेवलं नैवान्यात्किंनिस्कुन

नारीपीनपयोधरोरुयुगुलं स्वप्नेपिनालिंगितं मातुः केवलमेवयौवनवन
च्छेदेकुठारावयम् ११ भोगानभुक्तावयमेवभुक्तास्तपोनतप्तंवयमेवतप्ताः
कालोनयातोवयमेवयातास्तृष्णानजीर्णावयमेवजीर्णाः १२ मितिभावः ११ भोगा

दयस्तुनैवास्माभिः प्राप्तंनिधनंलघु तृष्णाजीर्णानमे हंतजीर्णः कृष्णां कथंभजे १ भोगाः स्रगादयोनै
वभुक्ताः किंतुतैस्तदभिलाषैर्वयमेवभुक्ताः कालोनयातोवयमेवयाताः यस्मिन्कालेयत्कर्मकर्त्तुमुचितं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तत्कर्मविहीनोयातः गतः कालस्तु भगवद्विभूतित्वात् वर्त्तन एव एवंसर्वेभ्यो हनीयं तपः कृच्छ्रादि स्वधर्माचरणंवा १२ क्षमादिसाधनैर्युक्तैस्त्यक्तानगृहसंपदः मुन्युक्ते कर्मणां पाके लुब्धैः कृष्णो नसेवितः १ गृहेयदुचितं भोजनादिक्रूरवंतत्क्षमयानक्षांतं किंतु रोगादिपरवशेन संतोषादलंबु

क्षांतंनक्षमयागृहोचितंनस्फरवंत्यक्तंनसंतोषतः सोढादुःसहशीतवाततपनाः क्लेशान्नतप्तंतपः ध्यानंवित्तमहर्निशंनियमितः प्राणैर्नशंभोःपदं तत्तत्कर्मकृतंनदेवमुनिभिस्तैस्तैः फलैर्वंचितं १२

द्धया त्यक्तमपि नशीतादयः सोढाः तपनो ऽग्नि दारिद्र्यभावेनक्लेशान्नशास्त्रीयंतुतपः यज्ञाग्न्यादिरूपंतु नतप्तं तत्तत्कर्मता दृशंतादृशंकर्मकृतं तत्तत्फलैः तेषां तेषां कर्मणांफलैर्मुनिभिः कर्मोपदेष्टृभिः तज्जैन् एवनिश्चितंवंचितंलघ्वीकृतमित्यर्थः १३

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दुर्वर्णं वदनं वाल्यकेशैः शक्लैः शिरोंकितम् गात्रं तु शिथिलं सर्वं तृष्णा तारुण्यमेत्यहो १ जरया
ग्रस्तदेहस्य शिथिलांघ्रिकराक्रिया शिथिलं धीन्द्रियं भ्रांतं न स्वांतं विषयाध्वनः २ वार्धक्येपि तृष्णा
धिक्यं भवतीति दर्शयति वलीभिर्वलिभिर्मांसरूताभिः आक्रांतं व्याप्तं पलितैः सितकेशैः शिरः

वलिभिर्मुखमाक्रांतं पलितैरंकितं शिरः गात्राणि शिथिलायंते तृष्णैका तरुणा
यते १४ येनैवांबरखंडेन संवीतो निशि चंद्रमाः तेनैव च दिवा भानुरहो दौर्गत्यमेतयोः
१५ अंकितं चिन्हितं गात्राणि करचरणाद्यवयवाः स्वक्रियास्वकुंठीभवंति परं तु तृष्णा या एका मु-
ख्या सा तु तरुणायते तारुण्यमिवाचरति १४ महत्सु दुर्गतिं दृष्ट्वा स्वास्मिन्नाशां न दूषयेत् इति शिक्षा ९
कृता सद्भिः पद्येऽस्मिन् विमलाशयैः १ अंबरखंडेनाल्पाभ्रेण संवीतो वेष्टितस्तेनैव च वस्त्वंतरेण दिवा
भानुरपि एतयोरपि यदा दौर्गत्यं दैन्यं तदा किं स्वस्मिन्निति भावः १५

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

गच्छतो वास्तुनः स्वांगे महत्सौख्यं प्रदर्शितम् ॥ स्वेच्छयागमनं तस्य हृत्तापं विदधद्व्रजेत् १ चिर
तरं बहुकालमुषित्वा वासं कृत्वा एते प्रसिद्धा विषयाः हि निश्चितं यातारोऽवश्यं ध्रुवं वयास्यंति तदावि
योगे विश्लेषे को भेदो यद्यंन भेदेन जनो भोक्तास्वयमभूत् विषयान्त्यजति न नु गमशीलत्वात्स्वयमे

अवश्यं यातारश्चिरतरमुषित्वापि विषया वियोगे को भेदस्त्यजति न जनो यत्स्वय
मभूत् व्रजंतः स्वातंत्र्यादतुलपरितापाय मनसः स्वयं त्यक्ता ह्येते शमसुखमनंतं
विदधति १६

वयास्यंति को लाभस्तत्यांगे इत्याशंक्य स्वयं त्यागे सुखं स्वेच्छागमनेन
दुःखं च दर्शयति स्वेच्छाव्रजंतो विषया मनसः परितः सर्वतस्तापाय भवंति स्वयं त्यक्ताः संतः शमं शां
तं सुखं अत एवानंतमपरिच्छिन्नं विदधति कुर्वंति १६ ७ ७ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विवेकेति तृषा तृष्णाशमे उपशमे सति शाम्यति उपशमं गच्छति कसति विवेकव्याकोशे विका शेसति सा परिणतिः तृष्णापरिणामः तुंगे परिष्वंगे आश्लेषे सति प्रसरति युक्तोऽयमर्थः अ- परापिया विलासिनी भवति सा तुंगे परिष्वंगे सति नरां प्रसरति न तु व्याप्तिं भजेत लब्धावकाश

तृष्णाधिकारमाह विवेकव्याकोशे विदधति शमे शाम्यति तृषा परिष्वंगे तुंगे
प्रसरति तरां सा परिणतिः जराजीर्णैश्वर्यग्रसनगहनाक्षेपकृपणस्तृषापात्रं
यस्या भवति मरुतामप्यधिपतिः १७

त्वात् तथा सा तृष्णापि मरुतां देवानामप्यधिप तिः इंद्रः यस्यां तृष्णायां तृषापात्रं भवति तुंगे परिष्वंगे छेत्तुमशक्तो भवति इत्यर्थः मनुजानां तु का कथा किंविशिष्टो मरुतामधिपतिः जराजीर्णैश्वर्यग्रसनगहनाक्षेपकृपणः जराजीर्णं ऐश्वर्यं तस्य ग्रसनेन यद्गहनं तस्य आक्षेपे कृपणः विध्वंसे असमर्थः अतः कारणात् तृष्णा गरीयसी १७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

कृशोति श्वाकुक्कुरः श्वानिमन्वेतिकिंविशिष्टः श्वाकृशो दुर्बलः काणः एक दृक् खंजो भग्न पादः श्रवणरहितः छिन्नकर्णः पुच्छविकलो लांगूल रहितः व्रणी पिटकव्यासः पूतिक्लिन्नः पूयरं धिनः पुनः किंभूतः श्वाकृमिकुल शतैराच्छन्नतनुः पुनः किंभूतः श्वाक्षुधा क्षामः पुनः किंभूतः

मदनविडंबनमाह कृशःकाणःखंजःश्रवणरहितःपुच्छविकलोव्रणीपू तिक्लिन्नःकृमिकुशलतैराच्छन्नतनुःक्षुधाक्षामोजीर्णःपिठरजकपालार्पि तगलःशुनीमन्वेतिश्वाहतमपिच हंत्येवमदनः १८

श्वाजीर्णः जरसाक्रांतः

पुनः किंभूतः पिठरज कपाला र्पितगलः करंड मुंड समर्पित मुखः एवंविधोमर्त्तुकामोपिश्वा शुनी मन्वेति तदपि मदनः एवनिश्चयेन हतमपि हंति १८ ७ ७ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰ भिक्षेति हाहा इति खेदे विषयास्तथापि न परित्यजंति कीदृक् समीपं न मुंचति तथापीति किं श
११ भिक्षाशनं तदपि नीरसं रसरहितं तदप्येकवारं चान्यच्छय्या च भूः अन्यच्च परिजनो निजदेहमात्रं २
चान्यत् वस्त्रं जीर्णशतखंडमपि मलीनकंथा तथापि विषया दुराशया विषोपमा यांति प्राणि-

विषयानां अधिकारमाह. भिक्षाशनं तदपि नीरसमेकवारं शय्या च भूः परि
जनो निजदेहमात्रम् वस्त्रं च जीर्णशतखंडमलीनकंथा हाहा तथापि विषया
न परित्यजंति १९ रूपतिरस्कारमाह स्तनौ मांसग्रंथी कनककलशावित्युप
मितौ मुखं श्लेष्मागारं तदपि च शशांकेन तुलितम्
नाम् १९ स्तनाविति अहो ११
इति दुःखे निंद्यं रूपं कविजनविशेषैर्गुरु कृतं कथं निंद्यं स्तनौ मांसग्रंथी परमित्युपमितौ उप

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मानितौ इति किं कनककलशौ चान्यत् मुखं श्लेष्मागारं तदपि च शशांकेन तुलितं चंद्रमसा स मानं कृतं जघनं स्रवन्मूत्रक्लिन्नं तथापि करिवर स्पर्द्धि गजेंद्र शुंडादंडेन स्पर्द्धाकारकं रूपं यस्येति स्वरूपं परं सुकविना व्यासेन वर्णितम् २० अजानन्निति अहह इति खेदे मोह महिमा

स्रवन्मूत्रक्लिन्नं करिवरकरस्पर्द्धि जघनमहो निंद्यं रूपं कविजनविशेषैर्गुरु कृतम् २० अजानन्माहात्म्यं पततु शलभो दीपदहने स मीनोप्यज्ञानाद्बडिशयुतमश्नातु पिशितम्

गहनो वर्तते यत्तु शलभः पतंगः दीपशिखायां पततु शलभः किं कुर्वन्माहात्म्यं अजानन्स मीनो मत्स्यः अज्ञानान्मौढ्यात् बडिशयुतं पिशितं मांसं अश्नातु भक्षतु इह अस्मिन्संसारे एते वयं विजानंतोपि कामान्न मुंचामः कथंभूतान्

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

 कामान् विपज्जालंजटिलान् विपदां जालोविपज्जालः तेनजटिलास्तान् अतएव मोह म-
 हिमागरीयान् २२ विशाधितिवयं दुर्ज्जनानां पिशुनानाम विनयमनुमंतुं अंगीकर्त्तुंनो
त्सहे नोत्साहंकूर्महे कथंभूतानां दुर्ज्जनानां नवधनमधुपानभ्रांतसर्वेंद्रियाणां नवंनवी

विजालंतोप्येते वयमिह विपज्जालजटिलान्न मुंचामः कामानहह ग
हनो मोहमहिमा २२ अथदुर्जनमुद्दिश्याह विशामलमशनायस्वा
दुपानायतोयंशयनमवनिपृष्ठेवल्कलेवाससीन ६७ ७

नोपार्ज्जितंधनं नवधनं तदेवमधुपानं मदिरापानं तेनमधुपानेन भ्रांतानि सर्वाणींद्रियाणि
येषांतेनवधनमधुपानभ्रांतसर्वेंद्रियास्तेषां अलमत्यर्थं अशनाय भोजनाय विशंक- म

मालिनीकंदं वान्यत्स्वादु पानायत्तोयंचान्यदवनिपृष्ठेशयनंचान्यद्वासोसीवल्कलंचीरम्
२१ ।विपुलेतिपुंसांपुरुषाणांकएषमदज्वरः कसानि कतिपयपुरुषस्वाम्येसतिधन्यैः
कैश्चित्पुरापूर्वंजगज्जनितंजगत्सृष्टंकथंभूतैर्धन्यैर्विपुलहृदयैः बृहत्हृदयैः अपरैःकैः

नवधनमधुपानभ्रांतसर्वेंद्रियाणामविनयमनुमंतुंनोत्सहेदुर्जनानाम्
२२ मानितामुद्रिश्याह विपुलहृदयैर्धन्यैःकैश्चिज्जगज्जनितंपुराविधृत
मपरैर्दत्तंचान्यैर्विजित्यतृणंयथा

श्चिदपिविधृतंनिजभुजाभ्यांधारितं अन्यैः
कैश्चिदपिपुरुषैः चान्यद्दत्तंकिंकृत्वाविजित्ययथाशब्द इवार्थेवर्ततेजगत्कमिवतृणमिव
यथातृणमनायासेनदीयतेतथाजगद्विजित्यदत्तंहिनिश्चितं इहास्मिन्जीवलोके अन्येधा

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰वै॰ राश्चतुर्दशभुवनानिभुंजते तथास्वल्पस्वाम्येकोयंगर्वः २२ त्वमिति हेनरेंद्रत्वंराजाव श॰
१२ र्त्तसेवयमपि उपासितगुरुप्रज्ञाभिमानोन्नतावर्त्तामहेराजेंद्रत्वं विभवैः ख्यातः नः अ ३
स्माकंयशांसिमहत्त्वानिकवयः कवीश्वरादिक्षुप्रतन्वंतिदशास्वपिदिशासुविस्तारयंति

इहहिभुवनान्यन्येधीराश्चतुर्दशभुंजतेकतिपयपुरस्वाम्येपुंसांकएष
मदज्वरः २३ निस्पृहाणामधिकारमाह त्वंराजावयमप्युपासितगुरु
प्रज्ञाभिमानोन्नताःख्यातस्त्वंविभवैर्यशांसिकवयोदिक्षुप्रतन्वंतिनः

हेमानद मानंददातीतिमानदः दोअवखंडनेइतिधातुःहेमानद हेमानखंडनआवयोरु १३
भयोरपिअंतरंनातिदूरे हेराजेंद्रयदित्वं अस्मासु पराङ्मुखोसि अनादरोऽसित-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

दावयमपि एकांततो निस्पृहावर्त्तामहे त्वय्यनादरात्त्वयि विषये अनादराः २४ अभुक्ते-
तिजडा मूर्खाः विषादे कर्त्तव्ये प्रत्युत सन्तुरवं मुदं विदधाति कथं क्षितिभुजां राज्ञां तस्याभु

इत्थं मानदनातिदूरमुभयोरप्यावयोरंतरं यद्यस्मासु पराङ्मुखोऽसि वयमप्येकांततो निःस्पृहाः २४ अभुक्तायां यस्यां क्षणमपि न यातं नृपशतैर्भुवस्तस्या लाभे कइव बहुमानः क्षितिभुजाम् तदंशस्याप्यंशे तदवयवलेशेऽपि पतयो विषादे कर्त्तव्ये विदधति जडाः प्रत्युत मुदम् २५

वः पृथिव्या लाभे कइव बहु-
मानः यस्यां पृथिव्यां अभुक्तायां सत्यां नृपशतैः नरेंद्रसहस्रैः क्षणमपि न यातं नगतं तदंश
स्याप्यंशेन तस्याः पृथिव्या विभागस्यापि विभागे तदवयवलेशे तस्यांगस्यापि लेशेऽपि पतयः स्वामिनः
२५

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰ मृदिति तान्पुरुषाधमान् धिक् येधुनातेभ्योपि धनकणं वांछंति कथमयं मृत्पिंडः पृथ्वीमयः श॰
१४ सर्वोपिजलरेखया वलयितः सन् नतुअणुः स्वल्पप्रमाणः तुपुनः सएवमृत्पिंडः राज्ञांगणैः ३
भुज्यते किं कृत्वा संयुगशतैः संग्रामैर्विभागीकृत्यरणशतैः अंगीकृत्यते क्षुद्रा दरिद्राः राजानः

मृत्पिंडो जलरेखया वलयितः सर्वोप्ययं नत्वणुरंगीकृत्य स एव संयुगशतै
राज्ञां गणैर्भुज्यते तद्दद्युर्ददते ऽथवा न किमपि क्षुद्रा दरिद्रा भृशं धिक् धिक्
तान्पुरुषाधमान्धनकणं वांछंति तेभ्योपि ये २६ दुर्भगसेवकस्य वाक्यमाह
ननटा नविटा नगायना नपरद्रोहनिबद्धबुद्धयः

भृशमत्यर्थे किमपि न दद्युः अथ १४
वा न ददते तानेव पुरुषान्धिक् धिक् ये तेभ्योपि वांछां कुर्वंति २६ नेति ना मे ति संबोधने नृपसद्मनि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वयं के वयं नराः नृत्यकृत्यनिविष्टाः उत्तीर्णाः नगायनान परद्रोहनिबद्धबुद्धयः परद्रोहे निबद्धा बुद्धयो येषां ते परद्रोहनिबद्धबुद्धयः वयं योषितो पि नाकिं योषितः कुचभारानमिताः कुचभारेणा समंताद्भावेन नमिताः एवंविधा अपिन २७ पुरेति पुरा पूर्वं उपशमवतां विद्वत्तावै दुःखं क्लेशहत

नृपसद्मनि नाम केवलं कुचभारानमिता न योषितः २७ पुराविद्वत्तासीदुपशमवतां क्लेशहतये गता कालेनासौ विषयस्करव सिद्धौ विषयिणां इदानीं तु प्रेक्ष्य क्षितितलभुजः शास्त्रविमुखान हो कष्टं सापि प्रतिदिनमधोधः प्रविशति २८

येसंसारनिवारणायासीत् असौ विद्वत्ता कालेन गता विषयिणां विषयसुखसिद्धौ गता अहो इति खेदे कष्टं विलोक्य इदानीं सापि विद्वत्ता प्रतिदिनं दिनं प्रति अधोधः प्रविशति किं कृत्वा शास्त्रविमुखान् क्षि-
तितलभुजः प्रेक्ष्य निरीक्ष्य २८

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰ सजोतिकोपिपुरुषआसीत् यस्यपुरुषस्य कपालमुच्चैर्यथाभवतिमदनरिपोर्महेशस्यमूर्ध्नि श॰
१९ मस्तकेअलंकारविषयेविनिहितं कथंभूतंकपालंउज्ज्वलं अधुनाइदानींकैश्चित् नमद्भिः नृ- १

साहंकारंपुरुषमुद्दिश्याह सजातःकोप्यासीन्मदनरिपुणामूर्ध्नि
धवलंकपालंयस्योच्चैर्विनिहितमलंकारविषये नृभिःप्राणत्राण
प्रवणमतिभिःकैश्चिदधुनानमद्भिःकः पुंसामयमतुलदर्पज्वरभरः २९

भिः पुंसां पुरुषाणांको ऽयंअतुलदर्पज्वर भरः कथंभूतैर्नृभिः प्राणत्राणप्रवणमतिभिः १५
प्राणास्यत्राणंतत्रप्रवणामतिर्येषांतेप्राणत्राणप्रवणमतयस्तैः २९ छ छ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यतिः राजानंप्रतिवदति अर्थानामिति हे राजन् त्वमर्थानामीशिषे त्वं समर्थो भवसि वयमपि गिरां
वाणीनामीश्महे समर्था भवामः चान्यत्त्वं यावदित्थं अधुनाप्रकारेण चशूरोसि अस्माकमपि वादिदर्पज्व

अर्थानामीशिषे त्वं वयमपि च गिरामीश्महे यावदित्थंभूर रस्त्वं वादिदर्पज्वरशमन
विधावक्षयं पाटवं नः सेवंते त्वां धनाढ्या मतिमलहतये मामपि श्रोतुकामो ह्यस्य
प्यास्थानं चेत्त्वयि मम सुतरामेष राजन्गतोस्मि २०

रशमनविधौ वादिनां दर्पः अहं-
कारस्तस्य ज्वरस्तस्य शमनविधौ अक्षयं निश्चलं पाटवं वर्तते हे राजन् त्वां बुधाः सेवंते मामपि श्रो
तुकामाः श्रोतारः सेवंते किमर्थं मतिमलहतये बुद्धिकालुष्यनाशाय अधुनापि चेत्तव आस्थानेव
चेत्तर्हि मम अपि त्वयि सुतरां आस्था नास्ति हे राजन् एषः अहं गतोस्मि २० छ छ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यदेति अहं यदा यास्मिन् प्रस्तावे मदांधः द्विप इव हस्तीव समभवं किंचिज्ज्ञः किंचिज्जानामि किं
चिज्ज्ञः यत्तदोर्नित्यः संबंधः तदा मम मनः इति अवलिप्तं अभवत् इतीति किं अहं सर्वज्ञोस्मि
यदा यस्मिन् प्रस्तावे बुधजनसकाशात् पंडितवर्गात् किंचित् अवगतं ज्ञातं तदा इति अनेन प्रकारे

यदा किंचिज्ज्ञोहं द्विप इव मदांधः समभवं तदा सर्वज्ञोस्मीत्यभवदवलि
प्तं मम मनः यदा किंचित् किंचित् बुधजनसकाशादवगतं तदा मूर्खोस्मी
ति ज्वर इव मदो मे व्यपगतः ८१

णा मे मम मदो व्यपगतो दूरीभूतः इतीति किम्
अहं मूर्खोस्मि इति मदः क इव ज्वर इव यथा कस्यापि ज्वरो याति तथा मे मम अहंकारो यातः

८१ श्रीरामचंद्रायनमः श्रीगोपालकृष्णायनमः ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

अतीति हे बाले लब्ध ललनाभोगसुभगः कालो ऽतिक्रांतः अतिक्रामः संपूर्णीकृतः
लब्धाः आप्तलावण्याया ललनास्तासां भोगेन सुभगो मनोज्ञः लब्ध ललनाभोगसुभग इ
हास्मिन् मर्त्यलोके संसारसरणौ सुचिरं भ्रमंतः श्रांतास्म इदानीं स्वः सिंधोः स्वर्गगायास्तट

निर्ममतास्वरूपमाह अतिक्रांतः कालो लब्धललनाभोगसुभगो भ्रमं
तः श्रांताः स्मः सुचिरमिह संसारसरणौ इदानीं स्वः सिंधोस्तटभुवि समा
क्रंदनगिरः सतारैः फूत्कारैः शिवाशिवाशिवेति प्रलनुमः ३२

भुवि कच्छस्थली
षु शिवशिवशिवेति मननुमः विस्तारयामः कथंभूता वयं सतारैः फूत्कारैः समाक्रंदनागिरः
रे बाले त्वं कासितव सन्मुखं न विलोकयामः ३२ ७ ७ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मानेति स्वधियांपुरुषाणांकेवलमेतदेवयुक्तंयत् जन्हुकन्यापयःपूतग्रावगिरीद्रकंदरदरी श॰
कुंजेनिवासः क्वचित्जन्हुकन्यायाः गंगायाः पयसापूताः पवित्रायेग्रावाणः तेषामसौगिरींद्रः २
पर्वतः तस्यकंदरस्यविवरस्ययादरीगुहातस्यानिकुंजः तस्मिन्नत्रनिवासोवरंक्वसतिमानेम्ला

मानेम्लायिनिखंडितेचवसुनिव्यर्थेप्रयातेर्थिनिक्षीणेबंधुजनेगतेपरिजने
नष्टेशनैर्यौवने युक्तंकेवलमेतदेवसुधियांयज्जन्हुकन्यापयः पूतग्रावगि-
रींद्रकंदरदरीकुंजेनिवासःक्वचित् २२ यिनिचान्यद्वसुनिखंडितेसतिचान्यदर्थि-
नियाचकेव्यर्थेप्रयातेसतिचान्यत्क्वसतिक्षीणेबंधुजनेसतिपुनः क्वसतियौवनेनष्टेसतितदाव १७
नवासएवरुचिरः ३३ ३२ ६ ६ ६ ६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

परेषामिनि हा इति खेदे त्वं हृदयं बहुप्रसादं किं नेतुं गृहीतुं विशासि किं कृत्वा परेषां चेतांसि प्रतिदिव
सं आराध्य किं प्रसादं क्लेशकलितं कष्टमलिनं हे हृदय त्वयि अंतर्मध्ये प्रसन्ने सति अभिलषितं वांछितं
ते तव न पुष्यति किं त्वयि स्वयमुदित चिंतामणिगुणो किं विमुक्तः संकल्पः ३४ स्रक्चंदनवनितादि भोगे रो

परेषां चेतांसि प्रतिदिवसमाराध्य बहुहा प्रसादं किं नेतुं विशासि हृदये क्लेशकलितं
प्रसन्ने त्वय्यंतः स्वयमुदित चिंतामणिगुणे विमुक्तः संकल्पः किमभिलषितं पुष्याति
न ते ३४ अथ भोगपद्धतिः भोगे रोगभयं कुले च्युतिभयं वित्ते नृपालाद्भयं मौने दैन्यभयं
बले रिपुभयं रूपे जराया भयम् गात्भयं भीतिः स्रक्चंदनादिशीतलेन वातोत्पत्तिर्भवति स्त्रीभो
गेन बलहानिर्भवति कुले च्युतिभयं दोषः कस्य कुले नास्तीति न्यायेन बहुकुलं यत्र तदा दोषो भवत्येव दोषेण
पतति च्युतं भवति अथवा मरणेन कुलक्षयो भवति वित्ते नृपालात् राज्ञः सकाशाद्भयं भवति मौने मौनर

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्यांअथवानाकिंविद्ददतिनयाचतितस्यकोवाददातिअतः दैन्यंभवति बलअतिबलिष्ठोरिपुभयेभवति रूपेसौंदर्येजरायावार्द्धक्येन विरूपताजायते शास्त्रेशास्त्रपाठनेवादिनोंभयंपुण्येसद्गुणे खलभयं विपरीतदोषारोपणंकरोति कायेशरीरेमृत्युभयंएवंसर्ववस्तुजातंभुविभयान्वितंवर्त्तते अतोवैराग्यमे वाभयंसर्वपदार्थेषुवैराग्यवान् पुरुषः नयान्चयतिविरोधंनैवकरोतिसर्वभवीतरागः ३५ अमीषाम्ि

शास्त्रेवादभयंगुणेखलभयंकायेकृतांताद्भयंसर्वंवस्तुभयान्वितंभुविनृणांवैराग्यमे वाभयं ३५ अमीषांप्राणानांतुलितबिसिनीपत्रपयसांकृतेकिन्नास्माभिर्विगलितवि वेकैर्व्यवसितम्

ति अस्माभिरमीषांप्राणानांकृतेकिंनव्यवसितंउद्यामितं कथंभूतैः अस्माभिर्वि गलितविवेकैर्विगलितोभ्रष्टोविवेकोयेषांतैर्विवेकरहितैः यदाढ्यानामग्रेधनवतांपुरः वीत व्रीडै- १८

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

गेतलज्जैरस्माभिः निजगुणकथापातकमपिकृतं निजगुणानांकथयापातकं निजगुणकथापा
तकं किंभूतानां आढ्यानांद्रविणमदनिः शंकमनसांद्रविणमदेनधनमदेनानिः शंकं मनो
येषांतेषां ३६ भ्रातइति तस्मैकालायनमः अहोइत्याश्चर्येभोभ्रातर्महान्कष्टंविडोस्य

यदाढ्यानामग्रेद्रविणमदनिःशंकमनसांकृतंवीतव्रीडैर्निजगुणकथापातक
मपि ३६ भ्रातःकष्टमहोमहान्सनृपतिःसामंतचक्रंचतत्पार्श्वेतस्यचसापिरा
जपरिषत्ताश्चंद्रबिंबाननाः

तां किंकष्टंसएवमहान्भूपतिः चान्यत्सामंतचक्रंचान्यत्तस्य
पार्श्वेसापिराजपरिषत्सापिराजसभाचान्यत्ताश्चंद्रबिंबाननानार्यः चान्यत्सराजपुत्रनिवहः नृ
पकुमारसमूहः कथंभूतोराजपुत्रनिवहउद्रिक्तः सदर्पः चान्यत्तेवंदिनः भद्राश्चान्यत्ताः

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ०वै० कृतक्रीडांकुरुतेतस्याक्षौपाशकौविलोकातेअत्रकालः क्रीडकः अत्ररजनिदिवसावेवपा शा०
२० शकौ इत्थंकथयन्नकश्चिदपिगृहेअनेकः एकस्तत्रातिष्ठति अपिपुनः यत्रएकस्तत्रबहवः यत्र १
बहवस्तत्रएकोपिनकालक्रीडायाइत्थंस्वभावः ३९ तपेतिजनैलौकेनाविद्मः वयंकिंकुर्म्मः कि

इत्थंचेमौरजनिदिवसौदोलयन्द्वापिवाक्षौकालःकाल्यासहबहुकलःक्रीड
तिप्राणसारैः ३९ तपस्यंतःसंतःकिमधिनिवसामःसुरनदींगुणोदर्कान्
दारानुतपरिचरामःसविनयम् मिति संशयेसुरनदींगंगांनिवसामः आश्रमंकु

र्म्मः किंवयंतपस्यंतः संतः तपः कुर्वंतः संतउत अथवा दारान् कलत्राणिपरिचर्य्यांकुर्म्मः २०
कथंभूतान् दारान्गुणोदर्कान् गुणोत्कटान् उतअथवाशास्त्रौघान्पिबामः शृणुमः किंशा

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्त्रौघान्द्रुतविविधकाव्यामृतरसान्द्रुतः स्नुतः विविधामृतरसोयेषुतान्वयंनविद्मः
अस्माकंसंशयोवर्त्तते एतेषु पदार्थेषु किंकुर्म्मः योगुणाधिकस्तंसेवयामः ४० गंगेतिकिमि

पिबामःशास्त्रौघानुद्भुतविविधकाव्यामृतरसान्नविद्मःकिंकुर्मःकतिपयनि
मेषायुषिजने ४० गंगातीरेहिमगिरिशिलाबद्धपद्मासनस्यब्रह्मध्यानाभ्य
सनविधिनायोगनिद्रांगतस्य

ति संभावनायाम् ममतैः स्वदिवसैर्भाव्यं यत्र
दिवसेषुजरठ हरिणाः प्रौढमृगानिर्विशंकाः संतः शृंगकंडूविनोदंशृंगघर्षणलीलांसं-
प्राप्स्यंते कथंभूतस्यमहिमगिरिशिलायांबद्धंपद्मासनंयेन तस्य कगंगातीरे पुनः किंभूत
स्यममयोगनिद्रांगतस्ययोगस्यनिद्रायोगनिद्रातांगतःप्राप्तः तस्यकेनब्रह्मध्यानाभ्यस-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ·वै· नविधिनाब्रह्मध्यानस्याभ्यसनंब्रह्मध्यानाभ्यसनंतस्ययोविधिः ब्रह्मध्यानाभ्यसनविधि शा·
·१ स्तेन एवंविधेन निर्मलभावेन स्फरत्वसाध्य सिद्धा सिद्धिः ४१ स्फुरदिति वयं शिवशिवशिवेत्या २
नेवनसा कदास्यामः किंविशिष्टावयंभवाभोगोद्विग्नाभवस्यसंसारस्याभोगस्तेनोद्विग्नाः

किंतैर्भाव्यंममस्कादिवसैर्यत्रते निर्विशंकाः संप्राप्स्यंतेजरठहरिणाःशृंग
कंडूविनोदम्‌ ४१ स्फुरत्स्फारज्योत्स्नाधवलिततलेक्कापिपुलिनेसुखासीनाः
शांतध्वनिषुरजनीषुद्युसरितः

किंभूतेनवचसाआनंदोद्गतबहुलबाष्पप्लुतदृशाआनं-
देनोद्गतानि बहुलानियानिबाष्पाणि तैः प्लुतेदृशौयास्मिन्तद्वचस्तेन किंभूतावयंद्युसरितोगंगा २१
याक्कापिनिर्विजनेपुलिनेसुखासीनाः कासुरजनीषु किंभूतासुरजनीषुशांतध्वनिषुउप-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

शांतशब्दास्कृएवंविधावासराभाग्यहीनानांनभवेयुः ४२ महादेवेतिदेवोमहादेवोनान्यःसरि
दपितद्यापिस्कृरसरित्स्कृरनदीअगारंगृहंगुहाएववसनमपिवस्त्रमपिताएवहारितोदिशः

भवाभोगोद्विग्नाः शिवशिवशिवेत्यार्तवचसाकदास्यामानंदोद्भूतबहु
लबाष्पप्लुतदृशा ४२ महादेवोदेवःसरिदपिचसेवास्कृरसरित्गुहाएवा
गारंवसनमपिताएवहरितःस्कृहद्वाकालोयंव्रतमिदमदैन्यव्रतमिदंकि
यद्वावक्ष्यामोवटविटपएवास्कृदयिता ४२ ❀ ❀

अथवास्कृहन्मित्रमयंकालः इदमदैन्यव्रतं इदंव्रतंकियद्वक्ष्यामः दयिताकलत्रंवटविट
पएवास्कृ ४३ श्रीगोपालकृष्णायनमः श्रीरामचंद्रायनमः

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰वै॰ शिर इति शार्वं महेशशिरः स्वर्गादधोवर्त्तनेपततिशिरस्तः महेश्वर मस्तकात् अधः क्षितिधरं श॰
२२ जानाहि उच्चुंगान्महीध्रात् अवनिमधोजानीहि अवनेश्चापिजलधिं समुद्रं अधोजानीहि स्तोकं ३
गंगेयंपदं अधोधः उपगता अथवाविवेकभ्रष्टानांप्राणिनांविनिपातः शतमुखोभवति ५४

शिरःशार्वंस्वर्गात्पशुपतिशिरस्तःक्षितिधरंमहीध्रादुत्तुंगादवनिमवनेश्चापि
जलधिम् अधोगंगासेयंपदमुपगतास्तोकमथवाविवेकभ्रष्टानांभवतिवि
निपातःशतमुखः ५४ आशानाममनदीमनोरथजलातृष्णातरंगाकुलाराग
ग्राहवतीवितर्कविहगाधैर्यद्रुमध्वंसिनी

आशेति नामेति संबोधने आशानदी २२
आस्तिकिं आशानदीमनोरथाएवजलानियस्यांसापुनः किंभूता तृष्णा तरंगाकुला पुनः किं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

आशानदीरागग्राहवतीस्नेहग्राहयुक्ता अन्यापियानदीग्राहजलचरजीववती भवति पुनः किं आशानदीवितर्कविहगावितर्कोविचारस्तएवविहगाःपक्षिणोयस्यां सानद्यामपि विहंगाभवंति अस्यामपितथैव पुनः किं आशानदीमोहावर्त्तसुदुस्तरामोहस्यावर्त्तोमोहावर्त्तस्तेनसुदुस्तरा अन्यापिनदी आवर्त्तैः दुस्तराभवति पुनः किं आशानदीअतिगहना अ

मोहावर्त्तसुदुस्तरातिगहनाप्रोत्तुंगचिंतातटी तस्याःपारगताविशुद्धमनसो
नंदंतियोगीश्वराः ४५

तीवगहनं यस्यां अन्यापि नदी अतिगहनापुनःकिंभूताआशानदीधैर्यद्रुमध्वंसिनीधैर्यद्रुमस्यध्वंसोऽस्यास्तीतिधैर्यद्रुमध्वंसिनी अन्यापिनदीद्रुमध्वंसिनी भवतिपुनःकिं प्रोत्तुंगचिंताएवतटीयस्याः सा अन्यापिनदीतटिनीप्रोच्यते तस्यानद्याः पारंग

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तायोगीश्वरानंदंतिसर्वोत्कर्षेणवर्तंते किंभूताः योगीश्वराः विशुद्धमनसोनिर्मलमानसाः ४५
आसंसारमिति हेतात ताहक्कोपिपुमान् अस्माकंनयनपदवींनेत्रगोचरं वाथवाश्रोत्रवर्त्म
श्रोत्रमार्गंनागतः योयंक्षीबस्यांतःकरणकरिणः संयमालानलीलांधत्तेकिंभूतोयंविषयकरि

आसंसारंत्रिभुवनमिदंचिन्वतांतातताहक्नैवास्माकंनयनपदवींश्रोत्रवर्त्मा
गतोवा योयंधत्तेविषयकरिणीगाढगूढाभिमानः क्षीबस्यांतःकरणकरिणः
संयमालानलीलाम् ४६ णीगाढगूढाभिमानः विषयएवकरिणी हस्तिनीतस्यांगा
ढगूढअत्यंतं आरूढो अभिमानोयस्य किंभूतानामस्माकं आसंसारं यावत् इदंत्रिभुवनंचि-
न्वनां संचयतां वर्द्धयतांयोजितेंद्रियः सोऽखिलः ४६ ७ ७ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

येचर्ईनइति अर्हंतेषांवासराणांअंतः स्फुरित हसितंध्यानच्छेदे स्मरेयंचिंतयामियेवासरा धनपतिपुरोधनाढ्यानांपुरस्तात्प्रार्थनादुःखेनदीर्घावर्तेतेनेप्रार्थनादुःख दीर्घाः चाल्पयेवा सराः विषयाक्षेपपर्यस्तावुद्धिर्यस्यसविषयाक्षेपपर्यस्तबुद्धिस्तस्यकिंभूतोहंशिखरिकुह

सांप्रतंनिर्वेदतायाःस्वरूपमाह येचर्ईतेधनपति पुरःप्रार्थनादुःखभा
जोयेचाल्पत्वंदधतिविषयाक्षेपपर्यस्तबुद्धेः तेषामंतःस्फुरितहसितंवास
राणांस्मरेयंध्यानच्छेदेशिखरिकुहरग्रावशय्यानिषण्णः ४७

रेयाग्रावशय्या
तस्यांनिषण्णः वाशिखरि कुहरस्यपर्वतविवरस्यग्राग्रावशय्यानत्रनिषण्णःनिविष्टः ४७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ. वै. २४

विद्यानेति अहो अयं कालो ऽस्माभिः परपिंडलोलुपतया काकैरिव प्रेरितः परपिंडस्य परग्रा सस्य लोलुपतानतया कथमस्माभिर्विद्यानाधिगता न पठिता किंभूता विद्या कलंकरहिता दोषरहिता इत्यर्थः चान्यद्वित्तं नोपार्ज्जितं अपि पुनः समाहितेन मनसा निश्चलचित्तेन पित्रोर्मातृज

श. २

विद्या नाधिगता कलंकरहिता वित्तं च नोपार्ज्जितं शुश्रूषापि समाहितेन मन
सा पित्रोर्न संपादिता आलोलायतलोचना युवतयः स्वप्नेपि नालिंगिताः का
लोयं परपिंडलोलुपतया काकैरिव प्रेरितः ४८

नकयोः शुश्रूषापि न संपादिता न कृता चान्यत्स्वप्नेपि युवतयो नालिंगिताः किंभूता युवतयः आलोलायतलोचनाः आसमंताद्भावेन लोलानि चपलानि आयतानि दीर्घाणि लोचनानि यासां ताः तस्मात्कारणात् मुधैव जन्म गमितम् ४८

२४

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विस्तीर्णे इति वयं पुण्ये पवित्रे ऽरण्ये कदा त्रियामां नेष्यामः कैः समं परिणतिशरच्चंद्रकिरणैःस
मं परिणतयः परिणामं प्राप्ता ये शरत्कालीनाः चंद्रकिरणाः परिणतिशरच्चंद्रकिरणास्तैः क्व सति
सर्वस्वे सर्वधने विस्तीर्णे सति किंभूता वयं तरुणकरुणापूर्णहृदयाः तरुणकरुणया पूर्णं हृदयं

विस्तीर्णे सर्वस्वे तरुणकरुणापूर्णहृदयाः स्मरंतः संसारे विगुणपरिणामावधिगतीः वयं पुण्यारण्ये परिणतिशरच्चंद्रकिरणैस्त्रियामां नेष्यामो हरचरणचित्तैकशरणाः ८९

येषां ते तरुणकरुणापूर्णहृदया वयं किं कुर्वंतः संसारे विगुणपरिणामावधिगतीः स्मरंतः विगुणपरिणामावधयो गतयः विगुणपरिणामावधिगतयस्ताः पुनः किंभूता वयं हरचरणचित्तैकशरणाः हरचरणावेव चित्तस्य एकं शरणं येषां ते वयम् ८९ ७

भर्तृ॰ वयमिति हे राजेंद्र इहास्मिन्संसारे वल्कलैः कृत्वा परितुष्टाः चान्यत्त्वं च लक्ष्म्या परितुष्टः अ श॰
२५ त एतावता संतोषस्य तत्त्वमेक एव इहास्मिन्नर्थे परितोषः सम एव किंभूतः परितोषः निर्विशेषा ३
वशेषः निर्विशेष एव अवशेषोऽवसानं यस्य स निर्विशेषावशेषः विशेषश्चायं तु पुनः स दरि

वयमिह परितुष्टा वल्कलैस्त्वं च लक्ष्म्या सम इह परितोषो निर्विशेषावशेषः स तु भवति दरिद्रो यस्य तृष्णा विशाला मनसि च परितुष्टे कोऽर्थवान् को दरिद्रः ५०

द्रो भवति यस्य पुरुषस्य विशाला विस्तीर्णा तृष्णा अनंततृष्णस्य पुंसः द
रिद्रं कापि न यातीत्यागमः तु पुनः मनसि परितुष्टे सति कोऽर्थवान् को दरिद्रः अपि तु न कोपि २९

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यदेति तदहंनजानेएषाकस्यतपसः परिणतिः परिणामोवर्नेते एषाकापरिणातिः यदेतत् स्वाच्छंद्यंविहरणंअन्यच्चाकार्पण्यंअशनंमबलंभोजनंअन्यच्चसहायैः संवासः परिकरैः सहनिवासः उपशमैकव्रतफलंउपशमरसोल्लासितंश्रुतंशास्त्रंबहिरपिबाह्यप्रदेशेऽपिम

यदेतत्स्वाच्छंद्यंविहरणमकार्पण्यमशनंसहायैःसंवासःश्रुतमुपशमैक
व्रतफलम् मनोमंदस्पंदंबहिरपिचिरस्यापिविमृशन्नजानेकस्यैषापरि
णतिरुदारस्यतपसः ५१

नोमंदस्पस्पंदंकल्पनारहितं अहंकिंकुर्वन् चिरस्य चिरात्रायविमृशन् विमृशतांकुर्वन् चिरकालंविचिंतयन्नित्यर्थः ५१ ८ ६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰ पाणिरिति धन्यास्तुते एव ये कर्म निर्मूलयंति किंभूताः धन्याः संन्यस्तदैन्यव्यतिकरानिकराः संन्य श॰
२६ स्तो निराकृतः दैन्यव्यतिकरस्यानिकरो यैस्ते पुनः किंभूतास्ते स्वात्मसंतोषिण स्वात्मन्येव संतोषो २
येषां ते अन्यच्च येषां पुरुषाणां निःसंगतांगीकरणपरिणतिः निःसंगतायाः अंगीकरणं निःसंगतां
गीकरणं तस्य परिणति निःसंगतांगीकरणपरिणतिः येषां पुरुषाणां पात्रं भोजनभांडं पाणिः हस्तः प

पाणिः पात्रं पवित्रं भ्रमणपरिगतं भैक्ष्यमक्षय्यमन्नं विस्तीर्णं वस्त्रमाशासुदश
कममलं तल्पमस्वल्पमुर्वी येषां निःसंगतांगीकरणपरिणतिः स्वात्मसंतोषि
णस्ते धन्याः संन्यस्तदैन्यव्यतिकरनिकराः कर्मनिर्मूलयंति ५२ वित्रं भ्रमणपरिगतं भै २६
क्ष्यं अक्षय्यमव्ययं अन्नं अधं वस्त्रं विस्तीर्णं आशादशकं अमलं निर्मलं अस्वल्पं विस्तीर्णं शय्या
उर्वी पृथ्वी एवंविध रूपेण ये संसारपारं गच्छंति त एव धन्याः ५२ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

हे सखे जगति रसायां विदुषः पंडितस्य तपसः अन्यत्नान्यत् श्रेयः कल्याणं न कथं स्वामी आधिप
तिः दुराराध्यः क्षितिभुजो राजानः तुरगचलचित्ताः तुरंगवच्चलचेतसः तु पुनः वयं स्थूलेच्छाः चान्य
महति पदे मुक्तिलक्षणे बद्धमनसः जरा देहं हरति मृत्युरिदं सकलं जीवितं हरति ततस्तपसा

दुराराध्यः स्वामी तुरगचलचित्ताः क्षितिभुजो वयं तु स्थूलेच्छा महति च पदे बद्ध-
मनसः जरा देहं मृत्युर्हरति सकलं जीवितमिदं सखे नान्यच्छ्रेयो जगति विदुषोन्य
त्र तपसः ५१ भोगा मेघवितानमध्यविलसत्सौदामिनीचंचला आयुर्वायुविघट्टि
ताभ्रपटलीलीनांबुवद्भंगुरम् रिनाश्रेयोन ५१ भोगा इति हे बुधाः योगे मनोवचनकाय
संरोधलक्षणे बुद्धिं विदध्वं इतरद् अखिलं नृणां तु पश्यायं कथं भोगाः पंचांगाः मेघवितानमध्य

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰ विलसत्सौदामिनीवंचलाः मेघवितानमध्ये विलसंती यासौदामिनी विद्युत्तद्वच्चंचलाश्चप श॰

२७ लाः चान्यदायुर्जीवितंवायुविघट्टिताभ्रपटलीलीनांबुवद्भंगुरं वायुविघट्टितायाभ्रपटली १

तत्रलीनं यदंबुपानीयंतद्वद्भंगुरं विनाशशीलं तनुभृतां प्राणिनां यौवनलालनालारुण्यातिपा

लोलायौवनलालनातनुभृतामित्याकलय्य द्रुतं योगे धैर्यसमाधिसिद्धिसु
लभे बुद्धिं विदध्वं बुधाः ५४ पुण्ये ग्रामे वने वा महति सितपटच्छन्नपालीं कपा
लीमादाय न्यायगर्भद्विजमुखहुतभुक्भूमधूम्रोपकंठम्

लना लोलाचंचलावर्त्त
ते इति आकलय्य इति विचिंत्य द्रुतं शीघ्रं योगे मनो विदध्वं किंभूते योगे धैर्यसमाधिसिद्धिसुल २७
भे ५४ पुण्येति मानी प्राणी अभिमानी पुमान् क्षुधार्तः स धन्यः सुखुवरं उदरदरीपूरणाय द्वारं द्वारं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

वृत्तैः किं कृत्वा महति ग्रामे अथवा वने कपालीं कर्पूरं आदाय गृहीत्वा कथंभूतां कपालीं सितपटच्छन्नपालीं सितपटेन श्वेतवस्त्रेण च्छन्ना आच्छादिता पाली यस्याः सा तां किंभूते ग्रामे वा वने पुण्ये पवित्रे किंभूतं द्वारं न्यायगर्भद्विजमुखहुत भुक् धूमधूम्रोपकंठं न्यायगर्भेण न्यायशास्त्रप्रवीणेन द्विजमुखेन हु

द्वारं द्वारं प्रवृत्तो वरमुदरदरीपूरणाय क्षुधार्तो मानी प्राणी स धन्यो न पुनरनुदिनं तुल्यकुल्येषु दीनः ५५ चांडालः किमयं द्विजातिरथवा शूद्रोऽथ किं तापसः किं वा तत्त्वनिवेशपेशलमतिर्योगीश्वरः कोपि किम्

तभुक् वैश्वानरस्तस्य धूमा मत्कुरो धूम्रस्तेन व्याप्तं उपकंठं यस्य तत् ५५ चांडालेति अत एव योगिनः पथि मार्गे जनैः एवं भाष्यमाणाः न क्रुद्धा यास्यंति नैव तुष्टमनसो यास्यंति किंभूतैः जनैः इत्यनेन प्रकारेण उत्पन्नविकल्प

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

जल्पमुखरैः इतिकिं अयंकिं चांडालः वाथवा द्विजोब्राह्मणः अथवाशूद्रः अथकिंतापसः वा थवायोगीश्वरः किंभूतोयोगीश्वरः तत्वनिवेशपेशलमतिः तत्वानिवेशे पेशलाप्रमनो ज्ञामतिर्यस्या सौएवंविधानिर्विकल्पास्तएवधन्याः ५६ सखेति हे सखे हे मित्रत एवधन्याः ये एवंप्रकारेण

इत्युत्पन्नविकल्पजल्पमुखरैः संभाष्यमाणाजनैर्नक्रुद्धाः पथिनैवतुष्टमनसो
यांतिस्वयंयोगिनः ५६ सखेधन्याःकेचित्त्रुटितभवबंधव्यतिकरावनांते चि-
त्तांतर्विषमविषयाशीविषगताः
रात्रिंनयंते किंभूतास्तेसुकृतचयचित्तैकशरणाः

सुकृतानांचयः सुकृतचयश्चित्तेएकंशरणंयेषांतेसुकृतचयचित्तैकशरणाः पुनः किंभूताः त्रुटितभवबंधव्यतिकराः त्रुटितोभवबंधस्यव्यतिकरोयेषांते वनांतेवनमध्ये चित्तांतर्विषमविष

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

याशीविषगताः चित्तांतर्मानसमध्ये विषमो यो विषय एव आशीविषः दृष्टिविषोरगोगतो येषां ते वाविषमविषयाशीर्विगलिताः पाठः किंभूतां रात्रिं शरच्चंद्रज्योत्स्नाधवलगगनाभोगसु भगां शरच्चंद्रस्य ज्योत्स्नया शरत्कालीनचंद्रमसः कांत्याधवलेन गगनाभोगेण विस्तारेण सु

शरच्चंद्रज्योत्स्नाधवलगगनाभोगसुभगां नयंते ये रात्रिं सुकृतनिचयाच्चित्तैकशर णाः ५७ एतस्माद्विरमेंद्रियार्थगहनादायासकादाश्रयान्छ्रेयोमार्गमशेषदुः खशमनव्यापारदक्षंक्षणात्

भगा मनोज्ञा सा शरच्चंद्रज्योत्स्नाधवलिताम् ५७ एत स्मादिति हे चेतः हे आत्मन् अधुना प्रसीद प्रसादं कुरु एतस्मादिंद्रियार्थगहनात् विरम किंभूता दिंद्रियार्थगहनात् आयासकादाश्रयात् कुत्सितआश्रयः कदाश्रयः कदाश्रयस्य भावः कादाश्रयः

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰ आयासेनकादाश्रयः आयासकादाश्रयस्तस्मात्क्षयात् शांतंभाव मुपैहिकिंभूतं शांतंभावंध्ये श॰
२९ योमार्गेपुनः किंभूतं शांतं भावं अशेषदुःखशमनव्यापार दक्षंअशेषानियानि दुःखानितेषां २
शमनव्यापारेदक्षः हेचेतः निजांकल्लोल लोलांगतिंसंत्यजपरिहर भूयः भंगुरांविनश्वरांभ

शांतंभावमुपैहिसंत्यजनिजांकल्लोललोलांगतिंमाभूयोभजभंगुरांभवरतिं
चेतःप्रसीदाधुना ९८ पुण्यैर्मूलफलैःप्रियेप्रणायिनिवृत्तिंकुरुष्वाधुनाभूश-
य्यानववल्कलैरकरुणैरुत्तिष्ठयामोवनम्

वरतिंमाभजसेवयएभिर्लक्षणैः संसा
रस्यबुद्धिरेवस्यात्तस्मात्कारणात्तांमाभजेत्यर्थः ९८ पुण्यैरिति हेप्रणयिनिहेप्रियेउत्तिष्ठवनंयामः २९
यत्राविवेकमूढमनसांईश्वराणांधनवतांनामापिनश्रूयतेकिंभूतानामीश्वराणांक्षुद्राणांतुच्छानांपुनः

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

किंभूतानां ईश्वराणां चित्तव्याधिविवेकविह्वलगिरां चित्तव्याधीनां अविवेकेन विह्वलागीर्वाणीयेषां तेषां हे प्रिये पुण्यैः पवित्रैः मूलफलैः प्रीतिंकुरुष्व अन्यच्च भूशय्यानववल्कलैः प्रीतिंकुरुष्व किंभूतैर्नववल्कलैः अकरणैः क्रियते अनेनेति करणं न करणं अकरणं तैः करणक्रियारहितैः ५९ मोहमि

क्षुद्राणामविवेकमूढमनसां यत्रेश्वराणां सदा चित्तव्याध्यविवेकविह्वलगिरां नामापि न श्रूयते ५९ मोहं मार्जयतामुपार्जयरतिं चंद्रार्धचूडामणौ चेतः स्वर्गतरंगिणीतटभुवामासंगमंगीकुरु

ति हे चेतः मोहं मार्जयतां दूरीक्रियतां रे प्राणिन् चंद्रार्द्धचूडामणौ रतिं तोषमुपार्जय रे चेतः स्वर्गतरंगिणीतटभुवां आसंगं संगतिमंगीकुरु नोस्माकं वा थवा वीचिषु कल्लोलेषु प्रत्ययो विश्वासः चान्यज्जलबुद्बुदेषु वर्षावारिपुटेषु कः प्रत्ययः चान्यत्त

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

डिल्लेरवासुसौदामिर्नीषुकः प्रत्ययः यथा एतेषु स्थानेषु नोस्माकं प्रत्ययो नास्ति तथाजी वितेषु ६०
अग्रे इति रेचेतोयदि एवमास्ति तदा भवरसास्वादने लंपटत्वं कुरु एवं किं यदि तवाग्रे स्फीनं प्रत्तुरं
गीतं भवति अन्यच्चापार्श्वतो दाक्षिणात्या दाक्षिणदेशीयाः सरसकवयो भवंति अन्यच्च पृष्ठेनाम्

नोवाचीनिषुकुहुदेषु च्युताडिल्लेरवासु चरुल्लीषु च ज्वालाग्रेषु च पन्नगेषु च सारि
हृगेषु च प्रत्ययः ६० अग्रे गीतं सरसकवयः पार्श्वतो दाक्षिणात्याः पृष्ठे लीलाव
शापरिणति श्चामरग्राहिणीनाम् यद्यस्त्येवं कुरु भवरसास्वादने लंपटत्वं नोचे
च्चेतः प्रविश सहसा निर्विकल्पे समाधौ ६१

रग्राहिणीनां सुंदरीणां लीलावशापरिणति-
श्च भवति यदैवं विधं सौख्यं भवति तदा संसारं कुरु हे चेतः चेदेवं न तदा सहसा निर्विकल्पे समाधौ
प्रविश प्रवेशं कुरु ६१

श॰ २

३०

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

विरमेति हेबुधाः योषित्संगात्सुखाद्विरमत विरतिं भजत किंभूतात् सुखात् क्षणभंगुरात् करुणा
मैत्री प्रज्ञा वधूजन संगमं कुरुत विदधत करुणा च मैत्री च प्रज्ञा च करुणा मैत्री प्रज्ञा सैव वधूजन-
स्तस्य संगमः करुणा मैत्री प्रज्ञा वधूजन संगमस्तं खलु निश्चितं स्तन मंडलं अथवा श्रोणी बिंबं नि

विरमत बुधा योषित्संगात्सुखात् क्षणभंगुरात् कुरुत करुणा मैत्री प्रज्ञा वधू
जनसंगमम् नखलु नरके हाराक्रांतं धनस्तनमंडलं शरणमथवा श्रोणीबिं
बं रणन्मणि मेखलम् ६२ तं वा बिंबं शरणं कथंभूतं स्तनमंडलं हाराक्रांतं हार वि-
भूषितं पुनः कथंभूतं श्रोणी बिंबं रणन् मणि मेखलं रणंती शब्दायमाना मणि मेखला यास्मिंस्त-
त्‌रणन् मणि मेखलम् ६२ ६ ६ ६ ६ ६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

प्राप्नोति हे आत्मन् अनुपहतविधिः श्रेयसां पुरुषाणां एव पंथान उपहतः न निराकृत अनुपह
तः अनुपहतेन विधिना मार्गेण श्रेयो येषां ते अनुपहतविधिश्रेयसस्तेषां मुक्तानामित्यर्थः तेषामे
षो मार्गः क एष मार्गः प्राणाघातान्निवृत्तिः जीवहिंसाविरमः परधनहरणे परद्रव्यापहारे संयमः

प्राणाघातान्निवृत्तिः परधनहरणे संयमः सत्यवाक्यं काले शक्त्या प्रदानं युवतिज
नकथामूकभावः परेषाम् तृष्णास्रोतो विभंगो गुरुषु च विनयः सर्वभूतानुकंपा सामा
न्यः सर्वशास्त्रेष्वनुपहतविधिः श्रेयसामेष पंथा ६३

परिहारः पुनः किं सत्यवाक्यं पुनः किं
काले शक्त्या प्रदानं पुनः किं परेषां युवतिजनकथामूकभावः पुनः किं तृष्णास्रोतो विभंगः लोभप्रवा
हविच्छेदः चान्यद्गुरुषु विनयः सर्वभूतानुकंपा सर्वप्राणिदया सर्वशास्त्रेषु सामान्यः समानभावः मोक्ष
मार्गिणामेष मार्गः ६३

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मातरिनि हे मानलेक्ष्मि कंचिद्वापरं भजस्व मत्कांक्षिणी मास्मभूः माभूयाः वयं भोगेभ्यो न स्पृहयालवः नेच्छवः निस्पृहाणां निरीहाणां त्वं कासि वयं भिक्षासक्तुभिरेव संप्रतीदानीं वृत्तिं द्विजगवजीविकां समीहामहे वांछामहे कसति सद्यस्तत्कालं पूतपलाशपत्रपुटिकापात्रे पवित्रीकृते यद्येवम-

मानलेक्ष्मि भजस्व कंचिदपरं मत्कांक्षिणी मास्मभूर्भोगेभ्यः स्पृहयालवो नाहि वयं कानिस्पृहाणामसि सद्यः पूतपलाशपत्रपुटिकापात्रे पवित्रीकृते भिक्षासक्तुभिरेव संप्रति वयं वृत्तिं समीहामहे ६८ यूयं वयं वयं यूयमित्यासीन्मतिरावयोः

स्माकं स्थितिस्तदा वयं त्वया किं कुर्म्मः ६९ यूयमिति हे मित्र पूर्वं आवयोः तव ममेति भेदबुद्धिरासीत् कथं यूयं भवंतः वयमेव वयमिति भेदबुद्धिरासीत् अधुना किं जातं निमित्तंयेन-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नयूयमेव वयं वयमेव यूयमिति अभेदबुद्धिर्जाता ६५ बालेति हे बाले हे सुंदरि तावकीनं
लीलामुकुलितं अमी मंथरा दृष्टिपाता अस्मासु किं क्षिप्यंते विरमत एषते तव श्रमो व्यर्थो निरर्थ-

किं जातमधुनाभिन्नयेन यूयं वयं वयम् ६५ बाले लीलामुकुलितममी
मंथरा दृष्टिपाताः किं क्षिप्यंते विरमत यतो व्यर्थ एष श्रमस्ते संप्रत्यन्येव
यमुपरतं बाल्यमास्था वनांते क्षीणो मोहः तृणमिव जगज्जालमालोकयामः
६६

कः संप्रति वयं अन्ये तेन भवामः अस्माकं बाल्यमुपरतं अस्माकमास्था वनांते कथं क्षीणः मोहो
गतः इदं जगज्जालं तृणमिव तुच्छं विलोकयामः ६६ ७ ७ ७ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

इयमिति इयंबालामांप्रतिचक्षुर्नेत्रं अनवरतं निरंतरं किंक्षिपति कथंभूतंनेत्रं इंदीवरदलप्र
भाचोरं इंदीवरस्यकमलस्यदलं इंदीवरदलंतस्यप्रभांचोरयतीति इंदीवरदलप्रभाचोरंअन

इयंबालामांप्रत्यनवरतमिंदीवरदलप्रभाचोरंचक्षुःक्षिपतिकिमभिप्रेतम
नया गतोमोहोस्माकंस्मरकुसुमबाणव्यतिकरज्वरज्वालाशांतातदपिनवरा
कीविरमति ६७ रम्यंहर्म्यतलंनकिंवसतयेश्राव्यंनगेयादिकंकिंवाप्राणसमा
समागमसुखंनैवाधिकंप्रीतये

याकिमभिप्रेतंकिंवांछते अस्माकंमोहोगतः स्मरकुसु
मबाणव्यतिकरज्वरज्वालाशांतावराकीतदपिनविरमति ६७ रम्येतिसंतः सत्पुरुषावनांतंगताः
किमितिसंभावनायांतेषांवसतयेनिवासायहर्म्यतलं रम्यंनाभूत्किंनथापिसंतोवनांतंगतावनं-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सेवयामासुः किंतूद्भ्रांतपतत्पतंगपवनव्यालोलदीपांकुरच्छायाचंचलं सकलंजीवलोकंआकल
य्यविचिंत्यहृदयेज्ञात्वा इत्यर्थः ६८ किंकंदा इति यत्तुखलानांदुर्जनानांमुखानिवीक्ष्यंतेविलो-
क्यंते यत्तदोर्नित्यसंबंधः तत्कंदरेभ्यः कंदाः प्रलयमुपगताः क्षयंजग्मुः वाथवागिरिभ्यः पर्वते

किंतूद्भ्रांतपतत्पतंगपवनव्यालोलदीपांकुरच्छायाचंचलमाकलय्यसकलंसं
तोवनांतंगताः ६८ किंकंदाः कंदरेभ्यः प्रलयमुपगता निर्झरावागिरिभ्यः प्रध्व
स्तावातरुभ्यः सरसफलभृतोवल्कलेभ्यश्चशाखाः

भ्यः निर्झराः क्षयमुपगताः वा
थवावल्कलेभ्यस्तरुभ्यः सरसशाखाः प्रध्वस्ताविनाशमुपजग्मुः कथंभूताःशाखाः सरसफल
भृतः सरसानिफलानिबिभ्रतीतिकिंखलानांप्रसभंयथाभवतिउपगतप्रश्रयाणांप्रोह्यसद्दर्वा-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

किंभूतानि सुखानि दुःखोपात्ताल्पवित्तस्मयवशपवनानर्त्तितभ्रूलतानि दुःखेनोपात्तं उपार्ज्जितंय
दल्पवित्तं तस्यस्मयवशपवनेनासमंताद्भावेननर्त्तिताभ्रूलतायैः स्थानि॰ ६९ गंगेति मनुष्याय
त्सावमान परपिंडरतावर्त्तनेनालंकिंहिमवतः स्थानानिमलयंगतानि किंभूतानि हिमवतः स्थाना-

वीक्ष्यंतेयत्सुखानिप्रसभमुपगतभ्रूभयायांस्वलानांदुःखोपात्ताल्पवित्तस्मयव
शपवनानर्तितभ्रूलतानि ६९ गंगातरंगकणशीकरशीतलानिविद्याधराद्ध्युषित
चारुशिलातलानि

नि गंगातरंगकणशीकरशीतलानिगंगायास्तरंगाः गंगातरंगास्ते
षां कणशीकरैः शीतलानि गंगातरंगकणशीकरशीतलानि पुनः किं भूतानि स्थानानिवि
द्याधराद्ध्युषितचारुशिलातलानि विद्याधरैरध्युषितानि अधिष्ठितानि चारूणि शिलातलानि

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰वै॰ येषांतानि एवंविधस्थानानिचेत्स्युस्तदापरातिरस्कारपिंडरताः नराः किंभवेयुः एतावता परावमाना- श॰
२४ न्येचस्थानानिसंचितानि ७० यदेति यदाश्रीमान्मेरुः युगांताग्निनिहतोनिपतति समुद्राः शुष्यंति २
किंभूताः समुद्राः प्रचुरनिकरग्राहनिलयाः प्रचुराश्चतेनिकराः समूहाः ग्राहास्तेषांग्राहानांजलचरजी

स्थानानिकिंहिमवतः प्रलयंगतानियत्सावमानपरपिंडरतामनुष्याः ७० यदामेरुः
श्रीमान्निपततियुगांताग्निनिहताः समुद्राः शुष्यंतिप्रचुरनिकरग्राहनिलयाः धरा
गच्छत्यंतंधरणिधरपादैरपिधृताशरीरेकावार्त्ताकरिकलभकाराग्रचपले ७१

वानांनिलयाः येषुतेप्रचुरनिकरग्राहनिलयाः अपिपुनः धरावसुंधराअंतंगच्छतिविलयंगच्छतिकिं २४
भूताधराधरणिधरपादैर्धृतापि अवलंबितातदा शरीरेकावार्त्ताकिंभूतेशरीरेकरिकलभकाकायचपलेक
रिकलभानांकाराग्रवच्चपलंतस्मिन् ७१ ६७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

एकाकीति हे शंभो अहं ताद्दशः कदा भविष्यामि कथंभूतो हं एकाकी अद्वितीयः पुनः किंभूतः निस्पृहः पुनः किंभूतः शांतः पुनः किंभूतः पाणिः पात्रं भांडं यस्य सः पुनः कथंभूतः दिगंबरः दिशः एव अंबरं वस्त्रं यस्यासौ पुनः किंभूतः कर्मनिर्मूलनक्षमः कर्मणां निर्मूलनं कर्मनिर्मूलनं तत्र क्षमः कर्मनिर्मूलनक्षमः ७२

एकाकी निस्पृहः शांतः पाणिपात्रो दिगंबरः कदा शंभो भविष्यामि कर्मनिर्मूलनक्षमः ७२ प्राप्ताः श्रियः सकलकामदुघास्ततः किं दत्तं पदं शिरसि विद्विषतां ततः किम् सन्मानिताः प्रणयिनो विभवैस्ततः किं कल्पं स्थितं तनुभृतां तनुभिस्ततः किम् ७३ प्राप्ता इति श्रियो लक्ष्म्यः प्राप्तास्ततः किंभूताः श्रियः सकलकामधुघाः सर्वमनोरथदोग्ध्र्यः विद्विषां शिरसि मस्तके पदं दत्तं ततः किं प्रणयिनः स्नेहिताः विभवैः धनैः सन्मानितास्ततः किं तनुभृतां प्राणिनां तनुभिः शरीरैः कल्पं कल्पांतं यावत् स्थितं प्राणिनां ततः किं एतस्य निर्ममतैव वरम् ७३ ७

भ॰वै॰ ७४ भक्तिरिति अतः परं किं वैराग्यमस्तितात्किं भक्तिर्भवेम हेशे अन्यच्च हृदिस्थं माणिना मंतस्थं मरणजन्मभ श॰
३५ यं अन्यच्च बंधुषु स्नेहो न अन्यच्च मन्मथजाः कामोद्भवा विकाराः न अन्यच्च वनांताः विजनाः जनरहिताः किं २

जीर्णा कंथा ततः किं सितममलपटं पट्टसूत्रं ततः किं एका भार्या ततः किं हयकरिसुगणैरा
वृतो वा ततः किम् भक्तं भुक्तं ततः किं कदशनमथवा वासरांते ततः किं व्यक्तज्योतिर्नवांत
र्मथितभवभयं वैभवं वा ततः किम् ७४ भक्तिर्भवे मरणजन्मभयं हृदिस्थं स्नेहो न बंधुषु
न मन्मथजा विकाराः संसर्गदोषरहिता विजना वनांता वैराग्यमस्ति किमतः परमार्थ-
नीयम् ७५

भूता वनांताः संसर्गदोषरहिताः संसर्गान्दोषः संसर्गदोषस्तेन रहिताः संसर्गदोष ३५
रहिताः अतः परं वैराग्यात्किमपि नास्ति किंभूतं वैराग्यं परमार्थनीयम् परमं तत्त्वयुतम् ७५ ६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तस्मादिति हे जनाः यदि यूयं चेतनानास्थत तस्मा द्ब्रह्म वांछत कथंभूतं ब्रह्म अंतरहितं अजरं जराव र्जितं पुनः किं ब्रह्म परमं विकासि यस्य परब्रह्मणः इमे भवनाधिपत्य भोगादयः आनुषंगिणो भवं ति अनुयायिनो वर्त्तंते किं भूताः भवनाधिपत्य भोगादयः कृपणलोकमता रक्षोजना विभ्रमाः ७६

तस्मादनंतमजरं परमं विवेकं तद्ब्रह्म चिंतयत किमेभिरसद्विकल्पैः यस्यानुषंगिण इमे भवनाधिपत्यभोगादयः कृपणलोकमता भवंति ७६ पातालमाविशसि यासि नभो विलंघ्य दिग्मंडलं भ्रमसि मानसचापलेन

पातालमिति रे मूढ पातालमाविश सि अन्यच्च नभः आकाशं विलंघ्य यासि अन्यच्च दिग्मंडलं भ्रमसि केन मानसचापलेन मानसस्य चा पलं तेन जातु कदाचित् भ्रांत्या तद्ब्रह्म कथं न स्मरासि येन ब्रह्मणा निर्दोनिमेषि सुखं किं प्राप्नोषि किं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ब्रह्म आत्मनीनं आत्मनिहितं पुनः किं विमलं निर्मलम् ७७ रात्रिरिति अहोइति दुःखे अमुना
एवंविधेनसंसारेणकदर्थिताः मोहान्मौढ्यात्कथंनलज्जामहेकैः व्यापारैः किंभूतैः व्यापारैः पुन
रुक्त भुक्त विषयैः पुनर्विहितानि पुनरुक्तानि यानिभुक्तानिभोजनानि अन्यच्च विषयाः पुनःपुन

भ्रांत्यापिजातुविमलंकथमात्मनीनं नब्रह्मनस्मरसिनिर्वृतिमेषियेन ७७ रा
त्रिःसैवपुनःसएवदिवसोमत्वाबुधाजंतवोधावंत्युद्यमिनस्तथैवनिभृतःप्रारब्ध
तत्तत्क्रियाः

रुक्ताः तैर्बुधाः पंडिताः जंतवः प्राणिनः उद्यमिनः उद्यमवंतोधावंति किं
भूताः जंतवः तथैवपुनः पुनर्निभृत प्रारब्ध तत्तत्क्रियाः वारंवारं भृताप्रारब्धातत्तत्क्रियायैस्ते
किं कृत्वातां रात्रिंमत्वाचान्यत्पुनस्तथैव दिवसंमत्वा ज्ञात्वा यतः पुनारजनी पुनरपि दिवसः पु-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

नरापिदिवसः पुनरपिसायंपुनरपिवर्षं पुनरापिवृद्धः पुनरपिबालः पुनरपियातिसमेतिच
कालः एवंविधंकालस्यस्वरूपंज्ञात्वा तस्मात्संसाराद्विरक्तिरेव नभवतीतिव्रीडा ७८ महीनिशांतो

व्यापारैःपुनरुक्तभुक्तविषयैरेवंविधेनामुनासंसारेणकदर्थिताःकथमहोमोहा
न्नलज्जामहे ७८ महीरम्याशय्याविपुलमुपधानंभुजलतावितानंचाकाशंव्यज-
नमनुकूलोयमनिलः

मुनिःस्फुरचंयथाभवति तथाशेते यस्यमुनेः महीशय्या पृथ्वीशय
नंयस्यमुनेर्विपुलं उपधानं गंडुकंचान्याद्दिताननंचंद्रोदयः आकाशंअयनमनुकूलः शीतलः
पवनः व्यजनः तालवृंतः चान्यच्चंद्रः स्फुरद्दीपः चान्याद्दिरति वनिता संमं भ्रति उदितः मु-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰ वै॰ २७ नि: कइवनृपइवयथानृपः महाशय्यापृथ्वीशयनःशय्योभवति अन्यच्चविपुल उपधानोभ श॰ १

वति विस्तीर्णगंडुकोभवतिनान्यदाकाशंप्राविमस्तकोपरिवितानं भवतिनान्यछ्यजनानिलेन

वीजितोभवति अन्यच्चस्फुरद्दीपोभवति अन्यच्चवनितासंगंप्राप्तउदितोभवति किंभूतोमुनिः

स्फुरद्दीपश्चंद्रोविरतिवनितासंगमुदितःसुखंशांतःशेतेमुनिरतनुभू

तिर्नृपइव ७९ त्रैलोक्याधिपतित्वमेवविरसंयास्मिन्महाशासनेनल

ब्ध्वासनवस्त्रमानघटनेभोगेरतिंमाकृथाः

नान्यन्नृप अतनुभूतिः अतनी

भूतिर्विभूतिर्यस्य॰ पक्षेलक्ष्मीः ७९ त्रैलोक्येति हे आत्मन् तत्परब्रह्मलब्ध्वा भोगे ३८

रतिंमाकृथायास्मिन्परब्रह्मणि एवनिश्चयेन त्रैलोक्याधिपतित्वंविरसंवर्तते किंभूतेभोगे आ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

सनवस्त्रमानघटने आसनं सिंहासनं रूपस्खासनादि वस्त्राणि चीरांशुकपट्टदुकूलादीनि मा
नं महत्वा स्तित्व मानादि तेषां घटनं आसनवस्त्रमानघटनं तस्मिन् एवंविधे भोगेकार
तिः कोपि संभोगः एक एव परब्रह्मनित्योदितः सन् उज्जृंभते यत्स्वादात् यस्यब्रह्मणो रस

भोगः कोपि स एक एव परमो नित्योदितो जृंभते यत्स्वादाद्विरसा भ
वंति विषयास्त्रैलोक्यराज्यादयः ८० किं वेदैः स्मृतिभिः पुराणपठनैः
शास्त्रैर्महाविस्तरैः स्वर्गग्रामकुटीनिवासफलदैः कर्मक्रियाविभ्रमैः

स्वादात् त्रैलोक्यराज्यादयो विषया विरसा भवंति मोक्षदायकत्वात् ८० किमिति वेदैः किं स्मृ-
तिभिः किं पुराणपठनैः किं शास्त्रैः किं किंभूतैः शास्त्रैर्महाविस्तरैः महान् विस्तारो येषां ते तैः कु-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

र्मक्रियाविभ्रमैः किंभूतैः स्वर्गग्रामकुटीनिवासफलदैः स्वर्गग्रामस्यकुटीस्वर्गग्रामकुटीतस्यां
निवासफलं ददतीतिस्वर्गग्रामकुटीनिवासफलदाः तैः एकंस्वात्मानंदपदप्रवेशकलनंस्वकी
यो योसौ आत्मास्वात्मा तस्ययदानंदपदंस्वात्मानंदपदंस्थानं तस्मिन् यः प्रवेशः तस्य कलनं

मुक्त्वैकंभवबंधदुःखरचनाविध्वंसकालानलंस्वात्मानंदपदप्रवेशकलनं
शेषावणिक्वृत्तयः ८१

ज्ञानं पुनः कथंभूतं भवबंधदुःखरचनाविध्वंसकालान-
लं भवस्यसंसारस्ययोबंधः तस्ययानि दुःखानितेषांविध्वंसोनाशः तद्विषये कालानलं प्रल
याग्निं एतादृशं एकंज्ञानं मुक्त्वा त्यक्त्वा शेषैर्वेदादिभिः किं न किमपीत्यर्थः शेषाः क्रिया वणि २८
क्वृत्तयो वणिगाचाराः ८१ छ छ छ छ

आयुरिति हे उत्तमाः ब्रह्मणिपर ब्रह्मणि आसक्तचित्ता भवत यूयं किं कर्तुं भवभयांभो
धि पारंतरी तुं भवभयांभोधेः पारः भवभयांभोधिपारस्तं शेषं समस्तमस्थिरं किं किं आयुः

आयुःकल्लोललोलं कतिपयदिवसस्थायिनी यौवनश्रीरर्थाः संकल्पकल्पा
घनसमयतडिद्विभ्रमा भोगपूराः कंठाश्लेषोपगूढं तदपि च न चिरं यत्प्रि
याभिः प्रणीतं ब्रह्मण्यासक्तचित्ता भवत भवभयांभोधिपारंतरीतुं ८२

कल्लोललोलं समुद्रकल्लोलचपलं यौवनश्रीः कतिपयदिवसस्थायिनी कतिपयदिवसान्
स्थातुं शीलमस्याः कतिपयदिवसस्थायिनी अर्थाः संकल्पकल्पाः संकल्पतुल्या भोगपूराः

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

घनसमयताडिद्विभ्रमाः घनसमयताडिद्वत् विभ्रमो येषां ते घनसमयताडिद्विभ्रमाः श्रिया
भिः प्रणीतं यत्कंठाश्लेषोपगूढं तदपि च नाचिरं तस्मात्कारणात्परं ब्रह्म एव शाश्वतम् ८२ ब्र
ह्मांडमिति मनस्विनो जितेंद्रियस्य ब्रह्मांडमंडली मात्रं किं लोभाय जायते अपि तु न ब्रह्मांडस्य

ब्रह्मांडमंडलीमात्रं किं लोभाय मनस्विनः शफरीस्फुरितेनाब्धेः क्षुब्ध
ता जातु जायते ८३

मंडली ब्रह्मांडमंडली सैव मात्रा यस्य तत् अब्धेः समुद्रस्य शफ
री स्फुरितेन मात्स्यिकावाल्गितेन जातु कदाचित् क्षुब्धता क्षोभता जायते अपि तु न तथा मनस्वि
नः पुरुषस्य ब्रह्मांड मंडलीमात्रं लोभाय न जायते ८३ ॐ ॐ ॐ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यदेति यदायास्मिन् प्रस्तावे अज्ञानं आसीत्तदा इदमशेषं जगदपि मया नारीमयं दृष्टं किंभूत मज्ञानं स्मरतिमिरसंस्कारजनितं स्मरस्य कंदर्पस्य यत्तिमिरं अंधकारं तस्य संस्कारेण पूर्वभवोद्भ वपरिणामेन जनितं इदानीं सांप्रतं अस्माकं समीभूता दृष्टिः समतापरिणामेनालंकृतं त्वेतः भिभु

यदासीदज्ञानं स्मर तिमिरसंस्कारजनितंतदा दृष्टं नारीमयमिदमशेषं जगद
पि इदानीमस्माकं पटुतरविवेकांजनजुषां समीभूता दृष्टिस्त्रिभुवनमपि ब्रह्म तनुते ८४

वनमपि ब्रह्म तनुते परब्रह्मस्वरूपं विस्तारयति किंभूतानामस्माकं पटुतरविवेकांजनजुषां शक्त ष्टः पटुतरो योसौ विवेकः पटुतरविवेकः पटुतरविवेकांजनेन जुषः पटुतरविवेकांजनजुषस्तेषां अथ यथास्थिन संसारस्य स्वरूपं पश्यामः ८४ ७ ७ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

रम्या इति चंद्रमरीचयो रम्याः वनांतस्थली रम्या किंभूता स्थली तृणवती शाड्वला साधुसमागमो
रम्यः शमसुखं रम्यं काव्येषु कथा रम्या अन्यच्च प्रियाया मुखं रम्यं किंभूतं मुखं कोपोपाहितबाष्पबिंदु

रम्याश्चंद्रमरीचयस्तृणवती रम्या वनांतस्थली रम्यः साधुसमागमः शमसुखं का
व्येषु रम्याः कथाः कोपोपाहितबाष्पबिंदुतरलं रम्यं प्रियाया मुखं सर्वं रम्यमनित्य
तामुपगते चित्ते न किंचित्पुनः ८५ भिक्षाशी जनमध्यसंगरहितः स्वायत्तचेष्टः सदा
दानादानविरक्तमार्गनिरतः कश्चित्तपस्वी स्थितः

तरलं कोपोपाहितं कोपेन निवेशि
तं यद्बाष्पबिंदुस्तेन तरलं चंचलं मुखम् पुनः अनित्यतामुपगते संसारे चित्ते सर्वं रम्यं न किंचि
त् ८५ भिक्षेति एवंविधस्तपस्वी जनः कश्चिद्विरलः स्थितो वर्त्तते कीदृशो जनः भिक्षाशी भिक्षा

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भोजनः पुनः कीदृशः जनमध्यमंगरहितः पुनः कीदृशः सर्वदास्वायत्तचेष्टः स्वाधीनमानसपरि णामः पुनः कीदृशः जनःदानादानविरक्तमार्गनिरतः दानंचादानंच दानादाने तयोर्विरक्तमार्गेनिर तःपुनःकीदृशःरथ्याक्षीणविशीर्णजीर्णवसनैःसंप्राप्तकंथासखोरथ्यायांक्षीणानिआतिजीर्णानि

रथ्याक्षीणविशीर्णजीर्णवसनैःसंप्राप्तकंथासखोनिर्मानोनिरहंकृतिःशमसु खाभोगैकबद्धस्पृहः ८६

वसनानि रथ्याक्षीणाविशीर्णवसनानितैः कृत्वा संप्राप्ता कंथासखीसहायिनीयेन सः पुनः की दृशः जनः निर्मानः पुनःकीदृशः निरहंकृतिर्निरहंकारः पुनः कीदृशः जनः शमसुखाभोगैकबद्ध स्पृहः शमस्यसुखंशमसुखंतस्याभोगेविस्तारेएकाबद्धास्पृहायेनसः ८६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

मातरिति हे मातः हे मेदिनि हे तात हे मारुत हे तेजः हे सुबंधो हे जल हे भ्रातर्व्योम भवतां पंचत्
तानामेषः प्रणामांजलिः बद्धोस्ति तथा विधेयं यथा परे ब्रह्मणि लीये लीनो भवामि कथंभूतोहं युु
ष्मत्संगवशोपजातसुकृतोद्रेकस्फुरन्निर्मलज्ञानापास्तसमस्तमोहमहिमा युष्माकं संगवशस्तेन

मातर्मेदिनि तात मारुत सखे तेजः सुबंधो जल भ्रातर्व्योम निबद्ध एव भवता
मेष प्रणामांजलिः युष्मत्संगवशोपजातसुकृतोद्रेकस्फुरन्निर्मलज्ञानापास्त
समस्तमोहमहिमा लीये परे ब्रह्मणि ८७

युष्मत्संगवशेन उपजातो योसौ सु-
कृतोद्रेकस्तस्मात्स्फुरन्निर्मलज्ञानेन अपास्ता निराकृता समस्तो मोहमहिमा येन सः ८७ ८१

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यावदिति विदुषा पंडितेन आत्मश्रेयसि मोक्षे तावदेव महान्प्रयत्नः कार्यः यावदिदं कलेवरगृहं
शरीरमंदिरं न स्वस्थं वर्तते समाधानपरायणं वर्तते चान्यद्यावत्तज्जरा दूरे वर्तते अन्यदिंद्रियश
क्तिः अप्रतिहता वर्तते चान्यद्यावदायुषः क्षयो नास्ति तावदेव स्वहिते यत्नः कार्यः भवने गृहे

यावत्स्वस्थमिदं कलेवरगृहं यावच्च दूरे जरा यावच्चेंद्रियशक्तिरप्रतिहता यावत्
क्षयो नायुषः आत्मश्रेयसि तावदेव विदुषा कार्यः प्रयत्नो महान्प्रोद्दीप्ते भवने च
कूपखननं प्रत्युद्यमः कीदृशः ८८ नाभ्यस्ता भुवि वादिवृंददमनी विद्याविनीतोचिता
खड्गाग्रैः करिकुंभपीठदलनैर्नाकं न नीतं यशः उद्दीप्ते सति निश्चितं कूपखनने कीदृशः
प्रत्युद्यमः न तु गृहे प्रदीप्ते सति कूपः खनितुं शक्यते ८८ नेति भुवि पृथिव्यां विद्या न अभ्यस्ता किं

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भूता विद्या वादिवृंददमनी पुनः किंभूता विद्या विनीतोचिता विनयवतः पुरुषस्य योग्या खड्गाग्रैः कृ
पणधाराभिः यशो नाकं स्वर्गलोकं प्रतिननीतं कीदृशैः खड्गाग्रैः करिकुंभपीठदलनैः करिणां कुंभपी
ठदलने शीलं येषां ते तथा तैः अन्यच्च चंद्रोदये कांताकोमलपल्लवाधररसो न पीतः अहो इति खेदे तारु

कांताकोमलपल्लवाधररसः पीतो न चंद्रोदये तारुण्यं गतमेव निष्फलमहो शून्यालये दीपवत् ८९ ज्ञानं सतां मानमदादिनाशनं केषांचिदेतन्मदमानकारणम्

ण्यं यौवनं निष्फलमेव गतं किंवत् शून्यालये दीपवत् ८९ ज्ञानमिति सतां सत्पुरुषाणां ज्ञानं मा
नमदादिनाशनं भवति केषांचिदधमानां एतज्ज्ञानं मदमानकारणं भवति अनुक्तमेवार्थं कवि
र्दर्शयति तेन दृष्टयति यमिनां मुनीनां विविक्तं स्थानं एकांतप्रदेशः विमुक्तये भवति संसारच्छेद

नायस्यात्कामातुराणांपुरुषाणांविविक्तंजनरहितंअतिकामकारणंभवतिकामविकारायस्या
त् ९० जीर्णाइतिमनोरथाः स्वहृदयेजीर्णाएवयौवनंजराव्याप्तंहंतोतिखेदेचान्यद्गुणावंध्य
फलतांगुणज्ञैर्विनायाताअक्षमीबलवान्कालोयमः सहसाभ्युपैतीतिहिनिश्चितं आसमैनानभा

स्थानंविविक्तंयमिनांविमुक्तयेकामातुराणामतिकामकारणम् ९० जीर्णाएवम
नोरथाःस्वहृदयेयातंजरायौवनेहंतांगेष्वपिगुणाश्चवंध्यफलतांयातागुणज्ञैर्विना
किंयुक्तंसहसाभ्युपैतिबलवान्कालःकृतांतो ऽक्षमीह्याज्ञातंस्मरशासनांघ्रियु
गलंमुक्त्वास्तिनान्यागतिः ९१

येनज्ञातंत्रिपुरांतकांघ्रियुगलंमुक्त्वा अन्यागतिर्नास्ति
किंभूतः कालः कृतांतः कृतः अंतोयेनस कृतांतः ९१ छ छ

भ॰ वै॰ तृषेति प्राणी सलिलं पानीयं पिबति क सति आस्ये वदने तृषा शुष्यति सति किंभूतं सलिलं स्वादु श॰
४३ सुरभि प्राणी क्षुधार्त्तः सन् शालीन् कवलयति कीदृशान् शालीन् शाकादिवलितान् किंभूतः प्राणी रा २
गाग्नौ प्रदीप्ते सति सुदृढतरं यथा भवति वधूं भार्यां आश्लिष्यति आलिंगति जनः प्राणी व्याधेः प्रती

तृषा शुष्यत्यास्ये पिबति सलिलं स्वादु सुरभि क्षुधार्त्तः सन् शालीन् कवलयति शाका
दिवलितान् प्रदीप्ते रागाग्नौ सुदृढतरमाश्लिष्यति वधूं प्रतीकारो व्याधेः सुखमिति
विपर्यस्यति जनः ९२ स्नात्वा गांगैः पयोभिः शुचिकुसुमफलैरर्चयित्वा विभो त्वां ध्येये
ध्यानं नियोज्य क्षितिधरकुहरग्रावपर्यंकमूले

कारः उपचारः सुखमिति विपर्यस्यति वि ४३
पर्यासं करोति ९२ स्नात्वेति हे स्मरारे कदा दुःखान्मोक्षे किं कृत्वा गांगैः पयोभिः स्नात्वा हे विभो त्वां

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्यतलांशफविकुसुमफलैरनेयित्वाक्षितिधरकुहरग्रावपर्यंकमूलेध्येयेकरूपोणिध्यानंनिवेश्यक्षि
तिधरस्यकुहरांक्षितिधरकुहरंतस्यग्रावंतदेवपर्यंकंतस्ययन्मूलंतास्मिन् किंभूतोहंआत्मारामः
पुनः किंभूतो ऽफलाशीपुनः किंभूतः तत्प्रसादाद्गुरुवचनरतः पुनः किंभूतः ध्यानमार्गैकमग्नः पु

आत्मारामोऽफलाशीगुरुवचनरतस्त्वत्प्रसादात्स्मरारे दुःखान्मोक्ष्येकदाहंतव
चरणरतोध्यानमार्गैकमग्नः॥१३॥ शय्याशैलशिलागृहं गिरिकुहावस्त्रंतरूणांत्वचः
सारंगाःसुहृदोननुक्षितिरुहांवृत्तिःफलैःकोमलैः

नः किंभूतः तवचरणरतः॥१३॥ शय्ये
नि येषांपुरुषाणां एवंविधा स्थितिः तान् अहंएवंमन्येतएवपरमेश्वराः साकास्थितिः शैल
शिला शय्यागिरिगुहागृहंतरूणांत्वचः वस्त्रंसुहृदः सारंगाः ननुनिश्चितंक्षितिरुहाणां वृ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्षाणांकोमलैः फलैर्वृत्तिः निर्झरमंबुपानं एवं निश्चयेन रम्येवसहोन्निता अंगना इव विद्या येषा
मितिते ईश्वराः यैःशिरसि सेवांजलिर्नबद्धः १४ सत्यामितिहिनिश्चितं यदिचेत दुःस्थे स्वकीये कुटुं
बे अनुकंपां कृपांनाविभृयात् यतदोर्नित्यः संबंधइतिन्यायात् तदा कोयं विद्वान् अतीव दुःखा-

येषांनिर्झरमंबुपानमुचितंरत्यैवविद्यांगनामान्येतेपरमेश्वराः शिरसियैर्बद्धो
नसेवांजलिः १४ सत्यामेवत्रिलोकीसरितिहरशिरश्चुंबिनीवच्छटायांसद्वृत्तिंक
ल्पयंत्यांवटविटपभवैर्वल्कलैःसत्फलैश्च

सिकानांनारीणांवक्त्रंवीक्ष्येत अपितु कोपि
नकृपाविपत्तिज्वरस्रोतजनिताकृतयाकस्यांसत्यांत्रिलोकीसरितिगंगायांसत्यामेवकिंभूता
यांसरितिहराशिरश्चुंबिनीवच्छटायांहरशिरश्चुंबिनीईश्वरमस्तकस्थरमणीवच्छटावधदेशोय

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्थाः सा पुनः किंभूतायां त्रिलोकीसारितिसहृत्तिं सदा वरं कल्पयंत्यां प्रेरयंत्यां कैः सत्फलैः किंभूतैः सत्फलैः वरविटपभवैर्वटवृक्षोद्भवैः ९५ उद्यानेष्विति तां काशीं परिहृत्य परित्यज्य हंत इति खेदे

कोयं विद्वान् पापपत्तिज्वरजनितरुजातीवदुःस्थासिकानां वक्त्रं वीक्ष्येत दुःस्थेयु
द्धिर्नाबिभृयात्स्वकुटुंबेत्तुकंपां ९५ उद्यानेषु विचित्रभोजनविधिस्तीव्रातितीव्रं
तपः कौपीनावरणं सुवस्त्रममितं भिक्षाटनं मंडनम् आसन्नं मरणं च मंगलस
मं यस्यां समुत्पद्यते तां काशीं परिहृत्य हंत विबुधैरन्यत्र किं स्थीयते ९६ बुधैः किं अन्य

त्र स्थीयते अपितु न यस्यां काश्यां उद्यानेषु विचित्रभोजनविधिः चान्यत्तीव्राततीव्रं तपः चान्यत्सु
वस्त्रं कौपिनावरणं मंडनं चान्यद्यस्यां अमितं भिक्षाटनं यस्यां काश्यां मंगलसमं आसन्नं मरणं समुत्पद्यते
तां काशीं मुक्त्वा अन्यत्र कथं स्थीयते ९६

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भ॰वै॰ नायमिति यदि प्रभुः स्वामी येषां वचो द्वारेषु श्रुत्वा द्रक्ष्यति कुप्यति इति किं नायं ते समयः प्रतिप्रस्ता श॰
४५ वोनास्ति अधुना रहस्यं मंत्रालोचनाद्यः स्वामी निद्राति निमीलनं कुरुते रे चेतः तस्मात् प्रभून् प्रहाय वि ३
श्वेशितुः परमेश्वरस्य महेशस्य भवनं याहि किंभूतं भवनं निर्दौवारिकनिर्दयोक्त्यपरुषं निर्गतो दौ

नायं ते समयो रहस्यमधुना निद्राति नाथो यदि स्थित्वा द्रक्ष्यति कुप्यति प्रभुरिति
द्वारेषु येषां वचः चेतस्तानपहाय याहि भवनं देवस्य विश्वेशितुर्निर्दौवारिकनिर्दयो
क्त्यपरुषं निःसीमशर्मप्रदं ९७

वारिको यस्मात् तत् निर्दौवारिकं प्रतीहाररहितं निर्दयोक्त्या क्रू
रोक्त्या परुषाः यस्मिन् तत् निर्दयोक्त्यपरुषं निर्दौवारिकं च तत् निर्दयोक्त्यपरुषं च निर्दौवारिकोक्त्यप ४५
रुषं तत् पुनः किंभूतं निःसीमशर्मप्रदं सीमारहितं शर्म सौख्यं प्रददाति अतिनिर्मलसौख्यदायकं ९७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

प्रियसखीति हे प्रियसखि खलो विधिः पराङ्मुखो देवः नो जानीमः अत्र इदानीं किं विधास्यति अयं विधिः चिंतानक्के निधाय बलात् पिंडीकृत्य मनो भ्रमयति किंभूते चिंताचक्रे विपद्दंडभ्रांतप्रतापपरंपरापरिचपलं विपद्दंडभ्रांतः तस्य यः प्रतापपरंपरा तया परिचपलं चपलं तस्मिन् मनः कामिव मृदामिवपि

प्रियसखि विपद्दंडभ्रांतप्रतापपरंपरापरिचपले चिंताचक्रे निधाय विधिः खलः मृदामिव च बलात् पिंडीकृत्य प्रगल्भकुलालवत् भ्रमयति मनो नो जानीमः किमत्र विधास्यति ९८ महेश्वरे वा जगतामधीश्वरे जनार्दने वा जगदंतरात्मनि

धिः कइव

प्रगल्भकुलालवत् यथा प्रगल्भकुलालः मृदं मृत्तिकां बलात् पिंडीकृत्य चक्रे निधाय भ्रमयति एतावता विपरीतं विधेः विलसितं कोऽपि न वेत्ति ९८ महेश्वरे वेति मे मम महेश्वरे वाथवा जनार्दने वासुदेवे वस्तुतः

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

भेदस्यप्रतिपत्तिर्नास्तिकिंभूतेमहेश्वरेजगतामधीश्वरेत्रिभुवनस्याधिपतौकीदृशेजनार्दनेजग
दंतरात्मनिजगतांविश्वत्रयाणांअंतरात्माजगदंतरात्मातस्मिन्उभयोर्देवयोर्मेमनसितत्त्वंतरंना
स्ति एवंभवामि तथापि तरुणेंदु शेखरेश्रीमहेशेमेभक्तिः ११ रेइति रेकंदर्पकोदंडटंकाररवैः करं

तयोर्नभेदःप्रतिपत्तिरस्तिमेतथापिभक्तिस्तरुणेंदुशेखरे ११ रेकंदर्पकरंकद
र्थयसिकिंकोदंडटंकाररवैरेरेकोकिलकोमलैःकलरवैःकिंत्वंवृथाजल्पसि

किंकदर्थयसि रेरेकोकिलकोमलैः कलरवैः पंचमस्वरैः किंत्वंवृथाजल्पसि हेमुग्धे तवकटा
क्षैरलंपूर्यतां किंभूतैः कटाक्षैः स्निग्धविदग्धश्च मधुरश्च क्षेपो येषांतैः भवता पूर्वो-
क्तानांकृतंनिखिलं अपिव्यर्थं तस्माच्चेतश्चुंबितनंदचूडचरणध्यानामृतं वर्त्तते चुंबितं-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

चंद्रचूडस्य महेशस्य चरणध्यानामृतं येन तत् चुंबितचंद्रचूडचरणध्यानामृतम् १०० कौपीन मिति योगी सर्वसंगपरित्यागीकृत्य तिष्ठति किंभूतो योगी ध्वस्ताशेषमदप्रमादमुदितः ध्व-स्ता निराकृता अशेषाः मदप्रमादास्तैर्मुदितः कीदृशी कंथा पुनः तादृशी पूर्वोक्ता शतखंडजर्ज्ज

मुग्धे स्निग्धविदग्ध क्षेपमधुरैर्लीलैः कटाक्षैरलंचेतश्चुंबितचंद्रचूडचरणध्या नामृतं वर्त्तते १०० कौपीनं शतखंडजर्ज्जरतरा कंथा पुनस्तादृशी निश्चिंतं-करवसाध्य भैक्ष्यमशनं शय्या श्मशाने वने

एतरा निश्चितं अशनं किंभूतं अशनं करवसाध्य भैक्ष्यं करेन साध्यम् एवं विधायाभिक्षानत् समुत्पन्नं अन्यच्च शय्या श्मशाने वने नेयया पि मित्रामित्र समानतामित्रश्च अमित्रश्च मित्रामित्रौ तयोः सादृश्यं सामान्यं य-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्याः अथपश्चात्शून्यालये अतिविमलानिर्मलाश्रद्धाध्यानलक्षणाचिंता अतः कारणात् यो
गीनित्यमुक्तः संसारेसुखंतिष्ठति १०१ भोगेतिरेलोकाःचेष्टितैर्नवनवविकल्पापारैः कृ
तंपूर्यतांयदिनेदस्मद्वचः श्रद्धेयं श्रद्धायोग्यंतदास्वधामनिस्वकीये शरीर मंदिरे कामोच्छित्ति

भिन्नाभिन्नसमाननातिविमलाचिंतातिशून्यालयेध्वस्ताशेषमृदप्रमादमु
दितोयोगीसुखंतिष्ठति १०१ भोगाभंगुरवृत्तयोबहुविधास्तैरेवचायंभव
स्तत्कस्यैवकृतेपरिभ्रमततरे लोकाः कृतंचेष्टितैः

यशेकं दर्पजयार्थं केवलं
चेतः समाधीयतां किंभूतंचेतः आशापाशशतोपशांतिविशदं आशापाशस्य शतं आ
शापाशशतंतस्योपशांत्याविशदंनिर्मलंयतोभोगाभंगुरवृत्तयः भंगुराविनश्वराद्वृत्तिर्येषां

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

ते किंभूताः भोगाः बहुविधा अनेकप्रकारा एवंविधैश्वर्येन बहुविधैर्भोगैरयं भवः संसार एव
रे लोकाः तत्तस्मात्कारणात्कस्य कृते परिभ्रमत भ्रमणं कुरुत १०२ धन्यानामिति धन्या-
नां मनुष्याणां एवंस्थित्या आयुः क्षीयते किंभूतानां धन्यानां गिरिकंदरे निवसतां किं कुर्वतां प

आशापाशशतोपशांतिविशदं चेतः समाधीयतां क्वाप्योच्छिद्रविवृशेस्वधाम
नियदिश्वरईयमस्मद्वचः १०२ धन्यानां गिरिकंदरे निवसतां ज्योतिःपर-
ध्यायतामानंदाश्रुजलं पिबंति शकुना निःशंकमंकेशयाः

रं ज्योतिः ध्यायतां ये
षां धन्यानामानंदाश्रुजलं निःशंकं शंकारहितं शकुनाः पक्षिणः पिबंति किंभूताः शकु
नाः अंकेशया उत्संगसमारूढाः तु पुनरस्माकमधन्यानां आयुरेवं मनोरथैः परिक्षीयते किंभू

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तानामस्माकंप्रासादवापीतटक्रीडाकाननकेलिकौतुकजुषांउपराचितायाः प्रासादवापीतटक्री
डाकाननकेलयस्तासांकौतुकंजुषंतीति प्रासादवापीतटक्रीडाकाननकेलिकौतुकजुषः तेषाम्
१०२ आघ्रातमिति एभिः प्रकारैः किंनग्रस्तं अन्यच्च के जनानग्रस्ता मरणेनजन्म आघ्रातं स्पृष्टं

अस्माकंनुमनोरथोपराचितप्रासादवापीतटक्रीडाकाननकेलिकौतुकजुषा
मायुःपरिक्षीयते १०२ आघ्रातंमरणेनजन्मजरयाविद्युच्चलंयौवनंसं
तोषोधनलिप्सयाशमसुखंप्रौढांगनाविभ्रमैः

धनलिप्सया संतोष आघ्रातः
प्रौढांगनाविभ्रमैः शमसुखं आघ्रातं निरस्तं मत्सरिभिर्लोकैर्गुणा आघ्राता विनाशिताः
व्यालैः दुष्टसर्पैर्वनभुव आघ्राताः दुर्ज्जनैर्नृपाः भूपाला आघ्राता ग्रस्ताः विभूतिरपि अस्थै-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

यैण आघ्राता अपहृता तर्हि कालेन नाकिं किं नष्टं किं किं न विनश्यति अपितु सर्वं नश्यत्येव
१०८ आधीति नामइति संबोधने ताकिं यानिरंकुशेन विधिना दैवेन स्थितं निर्मितं किंत
इद शरीरे आधिव्याधिशतैरनितमतिशयेन आरोग्यमुन्मूल्यते तत्र आधिर्मानसीपीडा व्याधिः
लोकैर्मत्सरिभिर्गुणा वन भुवो व्यालैर्नृपा दुर्ज्जनैरस्थैर्यैण विभूतिरप्यपहृता ग्र
स्तं न किं केनवा १०८ आधिव्याधिशतैर्जनस्याविविधैरारोग्यमुन्मूल्यते ल
क्ष्मीर्यत्र पतंतितत्र विवृतद्वारा इव व्यापदः रोग समुद्भवाचान्यद्यस्मिन् दैवानि
र्मीणे लक्ष्मीः तत्रस्थाने वर्तते व्यापदः विवृत द्वारा इवो द्घाटितकपाटा इव वर्त्तंते अवश्यं
निश्चितं आशु शीघ्रं मृत्युर्जातं जातं उत्पन्नं उत्पन्नं आत्मसात्करोति आत्मा यत्तं विधत्ते अ

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

तः अस्य देवस्य निर्माणे किमपि स्थिरं नास्तीत्यागमः १०५ कृच्छ्रेणेति रे मनुष्या वदत क-
 थयत यदि चेत्संसारे स्वल्पमपि सुखं किंचिदस्ति गर्भमध्ये कृच्छ्रेण कष्टेन नियमित तनुभिः

जातंजातमवश्यमाशु विवशं मृत्युः करोत्यात्मसात्तत्किं नाम निरंकुशेन
विधिना यन्निर्मितं सुस्थिरं १०५ कृच्छ्रेणामेध्यमध्ये नियमित
तनुभिः स्थीयते गर्भमध्ये कांताविश्लेषदुःखव्यतिकरविषमे यौवने वि-
प्रयोगः

संकोचित शरीरैः स्थीयते किंभूते गर्भमध्ये अमेध्यं मध्यं यस्य तदमेध्य
मध्यं तस्मिन् संसारे यौवने विप्रयोगः किंभूते यौवने कांताविश्लेष दुःखव्यतिकर विषमे कां
ताया विश्लेषः कांताविश्लेषस्तस्य योसौ दुःखव्यतिकरस्तेन विषमः कांताविश्लेषदुःखव्य

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

निकरविषमः त स्मिन्नपिपुनर्नारीणामवज्ञावगणनं तेन विलसति अपिपुनर्नियतं निश्चि
तंवृद्धभावः यस्मादसाधुः अस्मात्कारणात्संसारे किमपिसौख्यं नास्ति १०६ आयुरिति

नारीणामप्यवज्ञाविलसतिनियतं वृद्धभावोप्यसाधुः संसारेरेमनु
ष्याःवदत यत्सौख्यमल्पमप्यस्ति किंचित् १०६ आयुर्वर्षशतंनृणां
परिमितंरात्रौतदर्धंगतंतस्यार्द्धस्यपरस्यचार्द्धमपरंबालत्ववृद्धत्वयोः
शेषंव्याधिवियोगदुःखसहितंसेवादिभिर्नीयतेजीवेवारितरंगचंचल
तरेसौख्यंकुतः प्राणिनाम् १०७

प्राणिनां सौख्यं कुतः कथंनृणां मनुष्याणा
मायुर्वर्षशतं परिमितं तस्यायुषोवर्षशतप्रमाणस्य अर्द्धंरात्रौगतं शयानस्यततोनंतरंत-

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

स्यपचाशत अद्दस्यकदाचिदपि अधिक मर्द्धमपि बालत्वहद्धत्वयोर्गतं शेषमायुर्व्याधिवियो
गशोकसहितं सेवादिभिः कर्मभिर्नीयते किंभूते जीवे जीवितव्ये वारितरंगचंचलतरंगवा-
रियाः समुत्पन्नास्तरंगास्तद्वच्चंचलतरं वारितरंगचंचलतरं तस्मिन् १०७ ब्रह्मेति ब्रह्मज्ञानावि

ब्रह्मज्ञानविवेकि [illegible] ऽमलधियः कुर्वंत्यहो दुष्करं यन्मुंचंत्युपभोगकांचनध
नान्येकांततो निस्पृहाः नप्राप्तानि पुरानसंप्रतिनच प्राप्तौ दृढप्रत्ययो वस्था
मात्रपरिग्रहाण्यपि परं त्यक्तुं नशक्ता वयम् १०८ येकिनः अमला निर्मला

धी बुद्धिर्येषां ते अहो इत्याश्चर्ये दुष्करं तत्कुर्वंति तात्किं उपभोगान् नभजंति भजंति एवं भू
तानि धनान्यपि मुंचंति त्यजंति अतः एकांततो निस्पृहा विरक्ताः वयं तु पुरानप्राप्तानि सं ५०

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

गात्रमिति गात्रं शरीरं संकुचितं संकोचं प्राप्तं गतिर्गमनं विगलिता नष्टा दंतावलिः दंतपंक्तिः भ्र-
ष्टा पतितेत्यर्थः दृष्टिः अवलोकनं नश्यति अंधत्वं प्राप्तं बधिरता कर्णेंद्रियवैकल्यं वर्धते निकटे

गात्रं संकुचितं गतिर्विगलिता भ्रष्टा च दंतावलिर्दृष्टिर्नश्यति वर्धते बाधि
रता वक्त्रं च लालायते । वाक्यं नाद्रियते च बांधवजनो भार्या न शुश्रूषते
हा कष्टं पुरुषस्य जीर्णवयसः पुत्रोप्यमित्रायते ॥ ६ ॥

उच्चैर्घुष्ट मपि न श्रूयते वक्त्रं लालायते लालास्रावं कुरुते बांधवजनः वाक्यं नाद्रियते न सत्क्रि
यते भार्या स्त्री न शुश्रूषते सेवां न कुरुते हा इति खेदे जीर्णवयसः पुरुषस्य कष्टं दुःखं यतः
साक्षात्स्वपुत्रोपि अमित्रायते शत्रुवदाचरतीत्यर्थः ॥ ६ ॥

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

क्षणमिति क्षणंबालोभूत्वाबालः सन् क्षणमपियुवातरुणः सन् कामरसिकः कामेषु विष-
येषु रसिकः निपुणः क्षणंविन्तैर्द्रव्यैर्हीनः दरिद्रः क्षणमपिच्च परिपूर्णविभवः पश्चात् जरया-
जीर्णः अंगैः वलीमंडिततनुः वलिभिर्मंडिता आक्रांतातनुर्यस्य नरः संसारांते मरणसमये

क्षणंबालोभूत्वाक्षणमपियुवाकामरसिकः क्षणंवित्तैर्हीनः क्षण
मपिचसंपूर्णविभवः जराजीर्णैरंगैर्नटइव वलीमंडिततनुर्नरः
संसारांतेविशतियमधानीजवनिकाम् ११२ ७ ७

यमधानीजवनिकां यमस्यधानीं पुरींप्रविशति यथानटः नानावेषान् दधाति तथायं प्रा ५२
णीनानावस्थांदधाति ११२ श्रीरामचंद्रायनमः ७ ७

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

अहौ सर्पे हारे मुक्ताफल हारे वा बलवति रिपौ शत्रौ सुहृदि हितकरे वा मणौ वा लोष्ठे मृत्पिंडे पाषाणे वा कुसुमशयने पुष्पशय्यायां दृषदि पाषाणे वा तृणे स्त्रैणे अपत्ये वा इत्यादिषु यमसमा दृष्टिर्यस्य समदृशः दिवसाः कदा यांति गच्छंति किंभूतस्य मम क्वचित् कुत्रचित् पुण्यारण्ये स्थित्वा शिवेति

अहौ वा हारे वा बलवति रिपौ वा सुहृदि वा मणौ वा लोष्ठे वा कुसुमशयने वा दृषदि वा तृणे वा स्त्रैणे वा मम समदृशो याति दिवसाः क्वचित् पुण्यारण्ये शिव शिव शिवेति प्रलपतः ॥११२॥ इति श्रीभर्तृहरिकृत वैराग्यशतकं संपूर्णम् ॥

नामावलिं प्रलपतः उच्चैः आक्रोशेन वदतः ११२ इति श्रीभर्तृहरिकृत वैराग्यशतकं संपूर्णम् ॥
हें पुस्तक मुंबईत नारायण भि॰ बसरवाराम भिकू शेटसातुपाणी आपले छा॰ छा॰ शके १७९८ माघ मास

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri

इतिभर्तृहरिकृतवैराग्यशतकंसटीकंसमाप्तं.

CC-0. Jangamwadi Math Collection. Digitized by eGangotri